

KEVAD 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude hindamise aruande eelnõule tehtud ettepanekute arvestamise tabel

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Ettepanekutega arvestamine/mittearvestamine
1	HTM	<u>Read 1191-1196</u> . Koolid ja lasteaiad lähtuvad riiklikest õppekavadest (põhikooli riiklik õppekava, gümnaasiumi riiklik õppekava, koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava). Koolide õppekavades on eraldi kirjeldatud õppekava läbiva teemana „Keskfond ja jätkusuutlik areng“ ja lasteasutuse õppekavas valdkond „Mina ja keskkond“ . Üldpädevusena tuuakse välja matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus loodusteaduslik pädevus ja loodusliku mitmekesisuse väärtustamine. Samuti viidatakse õppimisvõimalustele avatud ja mitmekesistes õppekeskkondades.	Ettepanekuga on arvestatud. Mõjude hindamise aruande eelnõu on täiendatud vastavalt ettepanekule.
2	HTM	<u>Rida 2332</u> (ringleva materjali määr viimane ettepanek tabelis) Kas võiks soovitada mingite soodustavate meetmete väljatöötamist ja lisamist nendele, kes seda projektipõhiselt teevad (motivatsiooni tõstmiseks).	Ettepanekuga ei ole arvestatud. KEVADe mõjuhindamine sellekohast soovitusi ei tee. Eksperdi hinnangul ei ole motivatsioonipaketi väljatöötamine pigem tõhus. Sellisel juhul peavad olema selgelt paigas ka tingimused, mille täitmisel soodustusi jagatakse, aga need on igal projektil erinevad. Ringmajanduse nimelise peatüki olemasolu projekti seletuskirjas tõenäoliselt ei taga eesmärki. Pigem peaks olema kontroll riigi tasandil (tellija küsimused projekteerijale, et kas ja kuidas oleks võimalik keskkonnasäästlikumalt lahendada).
3	HTM	<u>Rida 2693</u> „kooliprogrammides“ asendada sõnadega „kooli õppekavades“	Ettepanekuga on arvestatud. Mõjude hindamise aruande eelnõu tekstis tehti vastav asendus.
4	HTM	<u>Rida 2696</u> „põhikooli õppeprogrammis“ asendada sõnadega „põhikooli õppekavas“	Ettepanekuga on arvestatud. Mõjude hindamise aruande eelnõu tekstis tehti vastav asendus.
5	HTM	<u>Rida 2792</u> kommentaar - väga konkreetsed ettepanekud saavad tulla koostöös teiste KEVADe valdkondadega (keskkonnahoidlike toodete, teenuste ja valikute kättesaadavuse suurendamine ning mitmekesiste ja kestlike lahenduste tekkimise toetamine).	Ettepanekuga on arvestatud. Mõjude hindamise aruandesse lisati viidatud soovitusel täpsustus, et täiendavad tegevused peavad olema välja töötatud koostöös teiste KEVADe valdkondadega. Ettepanek on suunatud KEVADele ning võtame ettepaneku KEVADe eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
6	HTM	<u>Rida 3678</u> Kas peaks kuskil käsitlema ka valgusreostuse mõju tervisele või keskkonnale laiemalt?	Ettepanekuga on arvestatud. Keskkonnatervise peatüki (5.16.2) mõjuhinnangut ja ettepanekuid (5.16.3) täiendati valgusreostuse teemal.
7	HTM	<u>Rida 3678</u> Siin peatükis võiks välja tuua ka seose keskkonnateadlikkuse- ja haridusega. Iga inimene võiks olla teadlik keskkonnamõtjudest tervisele, mida teadlikum ta on, seda enam ta püüab valikutel, otsustes vältida riske (näiteks radioaktiivsete ainete mõju tervisele vm.)	Ettepanekuga on arvestatud. Peatüki 5.16.2 mõjuhinnangut täiendati: “Alaeesmärk 12 all on kirjeldatud küll keskkonnateadlikkusest, ent arvestama on jäetud terviseteadlikkus, mis motiveerib inimesi olema enam keskkonnahoidlik ning saamast aru keskkonna saastamise võimalikust mõjust

			elanike tervisele.“ Samuti lisati peatükki 5.16.3 kaks ettepanekut vastaval teemal.
8	HTM (e-kiri)	<u>Rida 2762</u> TAIE arengukava alla on sattunud allolev õppekavu kirjeldav lause „Lisaks on väärtustena kirjeldatud keskkonna kestlikkuse tagamine formaalhariduse seadusandluses (nt Põhikooli riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava), milles on erinevates haridusastmetes omandavate pädevustena välja toodud keskkonnasäästlikkuse ja vastutuse oskused. KEVAD on kooskõlas nimetatud arengukavaga.“	Ettepanekuga on arvestatud. Nimetatud lause sõnastati selgemaks: „Lisaks on pädevusena kirjeldatud keskkonnasäästlikkuse ja vastutuse oskused (nt Põhikooli riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava), mis haakuvad keskkonna kestlikkuse tagamise põhimõtete/väärtustega.“
9	KUM (e-kiri)	<u>Lisa 4</u> Lisada kaastavate asutuste hulka Muinsuskaitseamet ja Eesti Arhitektide Liit	Ettepanekuga on arvestatud. Nimetatud asutused lisati kaasatavate osapoolte nimekirja.
10	RaM	<u>Rida 357</u> . On tervitatav, et KEVAD mõju laiapõhjaliseks hindamiseks tehti lisaks KSHle sama protsessi käigus ka muude oluliste mõjude strateegiline hindamine, mis hõlmab kõiki puudutatud eluvaldkondi ja nende kultuurilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid aspekte. Samuti saab positiivselt esile tuua, et mõjude kaardistamiseks on kasutatud Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostatud mõjude hindamise metoodikas esitatud kontrollküsimustikku.	Teadmiseks võetud.
11	RaM	<u>Rida 1498</u> . Rahandusministri 3.01.2022 kirjas nr 1.1-11/9783-3 „Metsanduse arengukava aastani 2030“ on esitatud märkus, et tuleb näidata, kuidas metsanduse arengukava sobitub keskkonna tulemusvaldkonna planeerimise tervikpilti ja suhestub koostatava KEVAD arengukavaga. Metsanduse arengukavas 2030 leidsid mitmed keskkonnavaldkonnaga seonduvad aspektid küllaltki nappi arvestamist, seda mh ka MAK 2030 KSH aruandes tehtud ettepanekutega võrreldes. Teeme ettepaneku KEVAD käsitluse ulatuslikumaks ja sidusamaks laiendamiseks metsandusele võrreldes esitatud eelnõu p 5.16.	Ettepanek on suunatud KEVADele, mitte mõjude hindamise aruandele. KEVADe eelnõusse on lisatud KEVADe ja MAKi seoste kirjeldus.
12	RaM	<u>Read 1657-1658, 1758, 1742-1772</u> Asjakohane on hinnang (r 1657-1658), et KEVAD keskendub läbivalt eelkõige loodusmaastikele ja kultuurmaastikud on KEVADes väga vähe käsitlemist leidnud. Ka meie hinnangul on käsitlus liialt vähene, arvestades mh seda, et Eesti on ühinenud Euroopa maastikukonventsiooniga, kus Eestit esindab Keskkonnaministeerium. Keskkonna maastikukäsitlus on ühinemise perioodiga võrreldes Eestis liialt vähest tähelepanu saanud ja jäänud töörühma kitsaks teemaks. Samas tajub ja väärtustab inimene looduskeskkonda ja igapäevase loodushoiu vajadust eelkõige maastike, sh ka kultuurmaastikes paikneva looduskomponendi kaudu. Maastike tunnetatud väärtustamisel on seega otsene positiivne mõju keskkonnavaldele teadlikkusele. Nimetatud aspekti tuleb senisest enam esile tuua nii arengukavas kui ka mõju hindamisel. Sellest tulenevalt toetame leevendavate meetmete ettepanekut maastike osas (r 1758), aga samuti teisi seonduvaid ettepanekuid (r 1742-1772).	Mõjude hindamise eksperdid ei pea vajalikuks mõjude hindamise aruande täiendamist, kuna maastike teemakäsitlus kajastub aruandes selgelt ja piisavalt. Keskkonnateadlikkuse kontekstis (peatükis) viitab keskkonna ja inimese vaheline suhe muuhulgas ka suhtele “maastikuga”. Ettepanek on eelkõige suunatud KEVADele ning võtame ettepaneku KEVADe eelnõu täiendamise etapis arutlusele.

13	RaM	<u>Rida 2331</u> Toetame maavarade kaevandamise mõjude hindamisel tehtud järeldusi (r 2331) tabelis 4. ning asjakohaste leevendavate meetmete ettepanekuid p 5.5.3.	Ettepanek on eelkõige suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
14	RaM	<u>Rida 1751</u> Toetame hinnangut (r 1751), et arengukava on pigem vähe keskendunud maapoliitika võimalustele maakasutuse suunamisel elurikkuse säilitamisele positiivsel viisil, samuti leevendavate meetmete ettepanekut selliseid võimalusi rohkem esile tuua.	Ettepanek on eelkõige suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
15	RaM	<u>Read 2885-2899</u> Toetame kestliku maapoliitika temaatika täiendamise ettepanekutega p 5.9.3 (r 2885-2899). Maakasutuse korraldamine hõlmab ka teiste valdkondade ruumilise arengu huvidega arvestamist. Teeme ettepaneku, et maapoliitika käsitlust tuleks veelgi süvendada ja laiendada ruumipoliitikale laiemalt.	Ettepanek on eelkõige suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele. Mõjuhindamise eksperdi hinnangul on viide ruumipoliitikale sisuliselt küll õige, aga oluline on rõhutada mõjude hindamise aruandes ka maapoliitika aspekti (maa kui väärtus ja selle väärtusega säästliku ümberkäimise olulisus). Selles osas täiendati maakasutuse ja maatoimingute peatükki aruandes minimaalselt, kuid see-eest ruumiloome peatükki (sh sealset ettepanekut) märkimisväärselt. Tasub ka märkida, et konkreetselt peatükis 5.9.3 olevad ettepanekud ei ole uuendatud KEVAde kontekstis enam sellisel kujul asjakohased.
16	RaM	<u>Rida 2867</u> Toetame, et tuleb kindlasti arvestada, et „mullakaitse on aktuaalne ja Euroopa Liidu regulatsioonidega lähiaastail rakendamisel maakasutuse kliimaraamistik“ (lk 88 ülal, r 2867). Rahandusministeerium andis Riigikantselei kaudu EK konsultatsioonile („Ettepanekud Eesti seisukohtadeks Euroopa Komisjoni avaliku konsultatsiooni kohta „võimaliku mulla seisundit käsitleva ELi õigusakti üle, et tegeleda ELi muldade kaitse, kestliku majandamise ja taastamisega“) toetavad seisukohad 26.08.2022 kirjaga nr 15-46760-1.	Ettepanek on suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
17	RaM	Leiame, et täiendavalt tuleb analüüsida mulla peatükis olevate maakasutuse seire vajaduste ühildamise vajadusi ja võimalusi maatoimingute (maapoliitika) valdkonnaga.	Ettepanek on suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
18	RaM	<u>Rida 1873</u> Juhime tähelepanu ebatäpsusele p 5.2.1 lk 57 (r 1873). Riigi jäätmekava 2022-2028 kehtivust on pikendatud 2022. aasta lõpuni, õige on: Riigi jäätmekava 2014-2020 kehtivust.	Ettepanekuga on arvestatud. Mõjude hindamise aruande teksti on parandatud.
19	RaM	<u>Rida 3878</u> Hiiu maakonnaga piirneva mereala planeeringu osas on lk 116 (r 3878) toodud, et planeeringuga määrati mh tuuleenergeetika arengualad. Hiljem on täpsustatud, et Riigikohtu otsusega on tuuleenergeetika osa tühistatud. Parema arusaadavuse huvides teeme ettepaneku real 3878 sõnad „tuuleenergeetika ja“ eristuvalt tähistada.	Ettepanekuga on arvestatud. Sõna „tuuleenergeetika“ tähistati kursiivis.
20	RaM	Eelnõu mõju regionaalarengule on hinnatud vastavalt programmis toodud hindamiskavale üldjoontes ammendavalt (tabel Lisa 2), samas on aruande põhitekstis vastavatest mõjudest esitatud koond küllaltki hüplik.	Ettepanek on teadmiseks võetud. Selgituseks: Hüplik on koond sellepärast, et ka argumendi loogika on pisut keerulisem. Mitte kõiki negatiivseid regionaalseid mõjusid ei pea leevendama, pigem käsitleda KEVAdes kavandatut muutusena, millega kohaneda, millest lähtudes restruktureerida.

			Siiski üritasime lisada regionaalarengu peatükki mõningad selgitavad täiendused.
21	RaM	<u>Peatükk 5.14.1</u> Nõustume aruande regionaalarengu mõju peatüki 5.14.1 järeldestega, et eelnõus regionaalpoliitilised kaalutlused eesmärkide ja tegevussuundade tasandil puuduvad ning need on sõnastatud kogu Eesti territooriumi kohta üldiselt. Sellele vaatamata on nendel potentsiaalselt eristuv mõju piirkondade sotsiaalmajanduslikule arengule ning inimeste ja organisatsioonide tegevusvõimalustele erinevates regioonides. Seetõttu sisaldab eelnõu mitmeid riske ja väljakutseid Eesti territooriumi regionaalse arengu tasakaalustatusele ning konkreetsete regioonide ja asulate arenguväljavaadetele. Leiame, et siinkohal võiks KSH aruanne selle aspekti jõulisemalt esile tuua ja KEVADE eelnõu koostajate tähelepanu regionaalsetele erisustele juhtida. Samuti on oluline tuletada meelde, et kui tegevuste kavandamisel ja elluviimisel läbivalt ei arvestata regionaalsete erisuste ja vajadustega või sekkumisvaldkonnaga seotud probleemistiku võimaliku koondumisega kindlatesse piirkondadesse, võib selliste tegevuste territoriaalselt ühetaolise rakendamisega kaasneda regionaalset ebavõrdsust või teatud arenguprobleemide regionaalset koondumist soosiv mõju.	Ettepanekuga arvestatud osaliselt. Kirjeldatud riski käsitlust laiendati peatüki 5.14.3 soovitude all. Samas ei ole ka põhjendatud nimetatud aspekti oluliselt jõulisemalt esiletoomine, kuna valdav osa lahendusi on paraku KEVADE välised (ei saa reguleerida otseselt KEVADEga).
22	RaM	Riigi valdkondlike arengukavade eesmärkidega vastavuse hindamisel on KSH aruandes õige lähtekoht, et alates 2020 enam eraldiseisvat regionaalarengu strateegiat ei ole ja seetõttu regionaalarengu mõju hindamisel on arvestatud seoseid „Eesti 2035“ regionaalarengut puudutatavate strateegiliste sihtide ja üleriigilise planeeringuga. Siiski soovitame nimetada regionaalarengu mõjude hindamise ja leevendamismeetmete ettepanekute seotust 2022.a valminud regionaalse arengu tegevuskavaga. Tegevuskava toob välja 10 peamist regionaalarengu juurprobleemi, mis väljendavad piirkondlikke arenguerisusi, seab nendes edasised regionaalse arengu tasakaalustamise sihi ja koondab sellese panustavad eri valitsemisalade tegevused.	Ettepanekuga arvestatud osaliselt. Peatüki 5.14.1 esimesse lõiku lisati Regionaalse arengu tegevuskava puudutav täiendus. Samas märgime, et nii nagu tegevuskavas sõnastatud eesmärk ja tegevuskava tabel 1 kirjeldavad, ei lisa tegevuskava strateegiliste eesmärkide mõttes Strateegiale Eesti 2035 midagi juurde. Tegevuskavana ei peagi seda tegema. (Juur)probleemipõhine hindamine ei oleks peatükis „Vastavus strateegilistele eesmärkidele“ asjakohane. Seetõttu leiavad eksperdid, et Eesti 2035 keskne lähenemine on piisav ja korduv hindamine (lisaks strateegiale Eesti 2035 ka tegevuskava) on ebavajalik.
23	RaM	<u>Peatükk 5.14.3</u> Leiame, et KSH aruande peatükis 5.14.3 „Leevendavad meetmed ja ettepanekud“ puudutab regionaalarengule negatiivse mõju leevendamist või positiivse mõju võimendamist vaid peatüki tagantpoolt kolmas ettepanek. Ülejäänud punktid ei käsitle regionaalarengu mõjusid arusaadaval moel.	Tähelepanek teadmiseks võetud, kuid pigem ei ole ettepanekuga nõus. Ekspertühma hinnangul seostuvad kõik ettepanekud selgelt regionaalse mõjuga. Täiendavalt sõnastati peatüki 5.14.3 esimest ettepanekut selgemaks. Selgituseks: selle sisu on rõhutada loodusressursside intensiivsel kasutamisel põhineva majanduse restruktureerimise vajadust rohepöörde nõuetest ja lahendustest lähtuvalt. Sellise ettevõtluse (ja laiemalt, iga organisatsiooni tegutsemise) toimimismudeli kujundamine on kõige tähtsam asi, mida seoses KEVADE (potentsiaalsete) mõjudega saab ja tuleb teha. Sisuliselt ei peaks riigi pikaajaline poliitika keskendumise keskonnahoiu eesmärkide ja nõuete kasvust tulenevate mõjude leevendamisele ja kompenseerimisele ettevõtetele ja teistele majanduslikele toimijatele (nt. kütusekompensatsioonid põllumeestele jms, mis võib lühiajaliselt ju ka vajalik olla), vaid nimelt rohepöördele

			restruktureerimisele ettevõtluses. (Sama ülesandega tegeleb ka Regionaalse arengu tegevuskava rakendusplaani peatükk 7.2.) Ettepanek lähtub üldisest põhimõttest, et (tõhusad) regionaalpoliitilised sekkumised peavad kohanema keskkonnanahoiu eesmärkide ja nõuete muutusega, mitte vastupidi – et keskkonnapoliitika peaks lähtuma regionaalpoliitilistest eesmärkidest ja nõuetest. Regionaalarengu teooriate mõttes on taustaks regionaalse säilenõuetekuse teooria ning selle uuem suund, et vastupanu keskkonnamuutustele on vähemtulemuslik/soovitav kui kohanemise- ja muutumisvõimekuse loomine. Kaalutletud kõrvalekalded sellest üldpõhimõttest on loomulikult mõistlikud.
24	RaM	<u>Lehekülgedel 102-103 ning 107</u> on toodud iseenesest asjakohane soovitus regionaalarengu mõju suunamiseks: „võimalike ebasoodsate mõjude leevendamiseks soovitame eristada KEVAde rakendamise meetmete disainil kohalike omavalitsuste ja teiste piirkondlike kasusaajate puhul kaasfinantseerimise määrasid sellisena, et sotsiaalmajanduslikult nõrgemate piirkondade kasusaajate kaasfinantseerimise määr oleks madalam kui tugevamates piirkondades rakendatav määr“. Siinkohal on oluline soovitus täiendada, et meetmete elluviimisel kõrgemaid toetusmäärasid või muid erisusi tuleb kaaluda eelkõige piirkondades, kus konkreetse meetme sekkumisvaldkonnas on suurem arengumahajäämus, kuhu on probleemistik teravamalt koondunud või kus meetme valdkonnas ilmneb muid piirkonna eripärast tulenevaid sekkumis- või ressursivajadusi.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Regionaalpoliitiliselt võib selline meetmepõhine lähenemine anda soovitud vastupidiseid tulemusi. Toimijate (nt ettevõtete) võimekuse ja toimekeskkonna piirkondlikud erisused, ning seega ka nende võime kohaneda ja uueneda meetmetele tuginedes, avalduvad toimijale (nt KOV-üksus, ettevõtte) tervikuna, sekkumisvaldkondade ja meetmete ülesena. Ettevõtted ja KOVID hakkavad prioriteetsena lahendama probleeme, mis on riigi arvates olulised piirkonnale, mitte neile endile. Muuhulgas vähendab (või vähemalt eksitab) selline detailne sekkumisvaldkonna põhine lähenemine KOV autonoomiat. Meetmepõhine lähenemine võib olla hea muudest eesmärkidest lähtudes, kuid siin on tegemist regionaalpoliitilise soovitusena.
25	RaM	<u>Read 2369-2371</u>. Lk 74 toodud soovitusel „Maakonna tasandil kaevandatavate alade kokku leppimisel, kaasates kohalikke omavalitsusi, tuleb hinnata lisaks looduskeskkonnale ka sotsiaalseid mõjusid“ juures soovitame lisada, et on vaja hinnata ka majanduslikke ja regionaalarengule avalduvaid mõjusid.	Ettepanekuga on arvestatud. Viidatud lauset täiendati vajadusega hinnata ka majanduslikke mõjusid. Regionaalarengu mõjud peaksid mahtuma kolme suure valdkonna (loodus, sotsiaal ja majandus) sisse.
26	RaM	<u>Lisas 2 mõjude hindamise tabelis p 3.3.1.1</u> on toodud hinnang: „Mõju töövõimalustele sõltub suure keskkonnanahoidlike lahenduste juurutamise võimekusest, rohepöörde sujuvusest ja õigeaegsusest neis sektorites. Suurimad piirkondlikud riskid seonduvad Ida-Virumaa ning traditsioonilise põllu- ja metsamajandusega maapiirkondade (Kagu-Eesti, Kesk-Eesti) töökohtade säilumisega“. Teeme ettepaneku täpsemalt kirjeldada mõjuahelat, milles vastav risk traditsioonilise põllu- ja metsamajandusega maapiirkondadele täpsemalt seisneb.	Ettepanekuga on arvestatud. Täiendati kontrollküsimustiku küsimuse 3.3.1.1. põhjendust ning peatüki 5.14.3 esimese ettepaneku all täpsustati ka soovitusi riskide maandamiseks.
27	RaM	<u>Lisa 2, p 3.3.1.2, aruanne lk 97</u> Soovitame täiendada lisa 2 p. 3.3.1.2 toodud mõjuhindangut eri piirkondade majandusliku konkurentsivõime tagatusele hinnanguga sellele, kas ja mil määral mõjutab loodusressursside tõhusa ja säästva majandamise toetamise tegevussuund (mõju hindamise aruande lk 97) eripäraselt Eesti maapiirkondade ettevõtluse arengut ja lisandväärtuse kasvu.	Ettepanekuga arvestatud osaliselt. Küsimuse 3.3.1.2. vastust täpsustati. Aga nii majanduse kui regionaalarengu ekspertide hinnangul kirjeldab olemasolev põhjendus juba üsna täpselt ja piisavalt mõjusid, mis tekivad nõuetest loodusressursside kasutamisele. Mõju põhjusena on nimetatud

			“keskkonnahoiu tugevdamist”, mis haarab sisuliselt ka seda, et loodusressursse tuleks tõhusalt ja säästvalt majandada.
28	RaM	<u>Lisas 2 p 3.3.2.7</u> on toodud hinnang „Eelnõu rakendamisel kaasneb oht Ida-Virumaa kui kaevandus-, põlevkivi- ja energiatööstuse piirkonna (mitte)säilumisele. ... Merealade kooskasutuse põhimõttest lähtuva sinimajanduse arendamine rannikupiirkondades viib suurel määral lõpule rannarahva kultuuri eksistentsi selle traditsioonilisel kujul“. Teeme ettepaneku lühidalt selgitada mõjuahelat, kuidas mereala kooskasutusel põhinev sinimajanduse arendamine viib hindajate arvates lõpule rannarahva kultuuri eksistentsi traditsioonilisel kujul, ning pakkuda vajadusel välja leevendusmeetmeid selle võimaliku negatiivse mõju kompenseerimiseks. Samuti vajab täpsustamist, kas esimeses lauses on peetud silmas ohtu Ida-Virumaa põlevkivi- ja energiatööstuspiirkonna säilumisele või mittesäilumisele.	Ettepanekuga on arvestatud. Esimeses lauses on silmas peetud ohtu säilumisele. Lisaks pöörame tähelepanu, et kultuuri kadu ei saa leevendada, see lihtsalt asendub uuega, muutunuga (toimub areng). 3.3.2.7. vastuses täiendati antud hinnangut.
29	RaM	<u>Lisa 2 p 4.3.1.1, 4.3.1.2</u> Juhime tähelepanu, et mõjude hindamise tabelis (lisa 2) on punktis 4.3.1.1 märgitud, et eelnõuga ei kaasne mõju KOVde ja riigiasutuste tööjaotusele. Samas on punktis 4.3.1.2 nähtud sellele hinnangule vastupidiselt võimalikku kohustuste ümberjagamist riigi ja KOV asutuste vahel, tuues kaasa riigi- ja KOV asutuste struktuurseid muudatusi. Kuna sellel muutusel oleks selge mõju ka KOV ja riigiasutuste senisele tööjaotusele, on need kaks hinnangut omavahel teatavas vastuolus, mida arvestada aruande täiendamisel.	Ettepanekuga on arvestatud. Muudeti Lisa 2 punkti 4.3.1.1. – mõju KOVide ja riigiasutuste tööjaotusele võib teatud tingimustel siiski esineda ning lisati ka vastav põhjendus. Muudeti ka Lisa 2 p 4.3.1.2. põhjenduse teksti – välja on võetud viide võimalikule kohustuste ümberkorraldamisele riigi ja KOV-ide vahel, kuna selliste võimaluste KEVADes otsesed viited puuduvad.
30	MKM	Keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) aruanne ei käsitle kavandatava tegevuse alternatiive. Kuna alternatiivsete stsenaariumite kavandamist ei nähta ette KEVADe koostamisel, võib järeldada, et neid peaks koostama KSH raames. Kuigi KeHJS § 40 ei täpsusta, kes alternatiivsed stsenaariumid peab välja töötama, siis selle paragrahvi kohaselt peab KSH aruanne sisaldama mh eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldust strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ajal ja alternatiivsete arengustsenaariumide elluviimise korral, sealhulgas alternatiivide võrdlust ja tõenäolist arengut juhul, kui strateegilist planeerimisdokumenti ellu ei viida. KSH käigus alternatiivide käsitlemist toetab ka see, et arengukava sisule esitatud nõuetes, mis on seatud Vabariigi Valitsuse 19.12.2019 määrusega nr 117, ei ole toodud alternatiivide käsitlemise kohustust.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Nagu selgitatud juba programmi etapis (ja kajastub selgelt ka aruande aluseks olevas, nõuetele vastavaks tunnistatud programmis), saab KSHs käsitleda ja võrrelda arengustsenaariumeid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ka realselt käsitletakse. KSH ei saa ise stsenaariumeid luua ja välja töötada, sel juhul koostaks KSH juba ise strateegilist planeerimisdokumenti (mitte ei hindaks). See ei vastaks väljakujunenud tavale ega ka parimale praktikale. Käesoleval juhul võib KeHJS § 40 mõistes alternatiivsete alamstsenaariumitena käsitleda ka KSH ettepanekuid lahendada KEVADes mõnd konkreetset teemat teisiti (paremini), selliseid ettepanekuid on mõju hindamise käigus vajadusel läbivalt ka tehtud.
31	MKM	Hetkeolukorra, mille baasil saaks mh kujundada ka ühe võimaliku alternatiivse stsenaariumi, kirjeldus vajab olulist täiendamist.	Arvamus teadmiseks võetud. Arvesse on võetud spetsiifilisemad tähelepanekud, mis on toodud MKMi järgnevatel ettepanekutes. Käesolev (nr 31) ettepanek on üldsõnaline ning sellele on keeruline konkreetset reageerida.
32	MKM	Üleüldiselt on mõjude hindamises, kirjeldamises ja spetsiifilisemates väidetes olulisi puudusi, sh majandusliku mõju hindamises.	Arvamus teadmiseks võetud.

			Arvesse on võetud spetsiifilisemad tähelepanekud, mis on toodud MKMi järgnevates ettepanekutes. Käesolev (nr 32) ettepanek on üldsõnaline ning sellele on keeruline konkreetselt reageerida.
33	MKM	Puudub selge ülevaade, millised on eeldatavad ebasoodsad olulised mõjud ning nendega seotud leevendavad meetmed koos seiremeetmetega. Ebaselgeks jääb ka leevendavate meetmete väljatoomine mõjude osas, kus olulist ebasoodsat mõju ei leitud (nt keskkonnamõjud).	Selgitame: Nagu öeldud aruande peatükis 7: "...KeHJS mõistes olulisi ebasoodsaid keskkonnamõjusid ei tuvastatud. Ebasoodsate mõjude avaldumist võib prognoosida eelkõige majanduse, metsanduse korraldamise ja regionaalarengu valdkondades, kus olulisi ebasoodsad mõjusid on samuti võimalik vältida ning seda tuleb teha KEVAde elluviimise järgnevates etappides meetmete ja tegevuste konkreetsemal planeerimisel." (Sama asi on öeldud selgelt ka aruande kokkuvõttes.) Kõigi teemade jaoks, kus Lisa 2 kontrollküsimumistikus tuvastati olulise ebasoodsa mõju avaldumise oht, on aruande peatükkides 5.X.3 (5. peatüki iga alapeatüki 3. punkt) soovitatud leevendavad meetmed olulise ebasoodsa mõju vältimiseks. Täiendavalt on peatükkides 5.X.3 esitatud soovitusel soodsate mõjude võimendamiseks (nagu samuti selgitatud peatükis 7).
34	MKM	Lisaks tuleb arvestada, et mõjuhindamine on tehtud KEVAde eelnõu versioonile, millele omakorda esitasime hulgaliselt märkusi ning ei ole teada, kuidas nendega arvestatakse. 12. jaanuaril 2023 toimunud KEVAde juhtkogu anti ka teada, et KEVAde eelnõu on plaanis täiendada lähtuvalt esitatud aruandest. Kuna sellest võib järeldada, et mõlemaid dokumente on plaanis oluliselt täiendada, siis soovime enne mõjude hindamise aruande avalikule koostööstule saatmist võimalust veelkord esitada oma seisukoht nii uuele KEVAde eelnõule kui ka aruandele.	KEVAde eelnõule esitatud ettepanekutele vastused saadeti veebruaris koos täiendatud KEVAde eelnõuga ettepanekute esitajatele. Järgmine mõjude hindamise aruande tagasisidestamise võimalus on avaliku väljapaneku raames.
35	MKM	<u>Rida 315</u> (aruanne lk 10) „sh Eesti geoportaali ruumiandmete kataloogi kaudu.“ Täiendada: sh Eesti avaandmete teabevärava ja Eesti geoportaali ruumiandmete kataloogi kaudu.“ Riigi keskne teabevärv avaandmete leitavuse tagamiseks on avaandmete teabevärv, hetkel on rõhutatud geoportaali, mille kaudu on tagatud leitavus.	Ettepanek on suunatud KEVAdele ning võtame ettepaneku KEVAde eelnõu täiendamise etapis arutlusele. Mõjude hindamise aruandes (KEVAde ülevaate peatükis) on tsiteeritud KEVAde sõnastust hetkel hinnatava versiooni (12. veebruar 2023) seisuga.

36	MKM	Rida 279-282 (aruanne lk 10) Lisada poliitikainstrument: „3. Tagame õhukvaliteeti puudutavate andmete ja teabe kogumise ja elanikkonnale kättesaadavuse.“ Käesolevalt ei ole õhukvaliteeti puudutav teave ja andmed üle-Eestiliselt kogutud ega masinloetavalt kättesaadavad. Selleks, et tekiks teadlikkus õhukvaliteediga seotud väljakutsetest, hetkeolukorrast, on vajalik süsteemsemalt ja laiapõhiselt koguda õhukvaliteeti puudutavaid andmeid ning muuta need kõigile osalistele avaandmetena kättesaadavaks. Seire all on kaudselt kaetud, aga teema olulise tõttu võiks seda eraldi välja tuua.	Ettepanek on sõnastatud mõjude hindamise aruande kohta, aga juhime tähelepanu, et ainuüksi mõjude hindamise aruandes ei saa soovitud muudatust teha, kuna viidatud aruande peatükk 2 on kokkuvõtte KEVADest (seisuga 12.02.2023), kus nimetatud poliitikainstrumenti ei sisaldunud. EKUKi kogutud seireandmed (www.ohuseire.ee) on kättesaadavas vormis ja eeskujuks paljude teiste andmete (nt ilmavaatlusandmete) avaldamisel. Sellegipoolest võiks EKUKi pisteliste mõõtmiste tulemused olla ühtselt koondatud (mitte ainult üksiktööde aruannete vormis) ja avalikult kättesaadavad – pistelised tulemused võiksid olla kättesaadavad samadel alustel püsiseirega. Näiteks on benso(a)püireeni mõõtmised suure tähelepanu all, kuna Euroopa sihtväärtust mõnes kohas ületatakse. Lisasime vastava soovitusena ka mõjuhindamise aruandesse välisõhu valdkonna peatükki 5.6.3.
37	MKM	<u>Rida 414-420.</u> Aruanne lk 13: "Vastavalt KeHJSele peab KSH aruanne sisaldama ka ülevaadet alternatiivsete arengustsenaariumite käsitlesest strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ning alternatiivsete stsenaariumite võrdlust. Seda on võimalik teha ainult juhul, kui alternatiivseid arengustsenaariumeid käsitletakse ka hinnatava arengudokumendi koostamisel. KEVADe koostamisel on lähtunud ühest, eelduslikult tõenäolisemast arengurajast ja erinevaid terviklikke (kogu valdkonda hõlmavaid) alternatiivseid arengustsenaariumeid ei käsitletud, mistõttu ei saa seda teha ka KSH aruanne" KSH aruanne peab käsitlema kavandatava tegevuse (tegevussuundade) alternatiive täitmaks KeHJS nõudeid. Valdkonna arengukava koostamisel ei nähta ette alternatiivsete stsenaariumide kavandamist (§3 https://www.riigiteataja.ee/akt/123122019005), mistõttu võib järeldada, et alternatiivsed (keskkonnale paremad) arengustsenaariumid peaks koostama KSH raames, kuigi KeHJS §40 ei täpsusta, kes alternatiivsed stsenaariumid peab välja töötama (KeHJS §40 kohaselt peab KSH aruanne sisaldama mh eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldust strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ajal ja alternatiivsete arengustsenaariumide elluviimise korral, sealhulgas alternatiivide võrdlust ja tõenäolist arengut juhul, kui strateegilist planeerimisdokumenti ellu ei viida).	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Nagu selgitatud juba programmi etapis (ja kajastub selgelt ka aruande aluseks olevas, nõuetele vastavaks tunnustatud programmis), saab KSHs käsitleda ja võrrelda arengustsenaariumeid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ka realselt käsitletakse. KSH ei saa ise stsenaariumeid luua ja välja töötada, sel juhul koostaks KSH juba ise strateegilist planeerimisdokumenti (mitte ei hindaks). See ei vastaks väljakujunenud tavale ega ka parimale praktikale. Käesoleval juhul võib KeHJS § 40 mõistes alternatiivsete alamstsenaariumitena käsitleda ka KSH ettepanekuid lahendada KEVADes mõnd konkreetset teemat teisiti (paremini), selliseid ettepanekuid on mõju hindamise käigus vajadusel läbivalt ka tehtud.
38	MKM	<u>Rida 486.</u> Aruanne lk 16 ptk 4.2.1. pealkiri täpsustada. Pealkiri peaks peegeldama ptk sisu, kuid selgusetuks jääb, mis on tänased tegevused, mis kliimamõju leevendavad.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükkide 4.2.1 ja 4.2.2 pealkirjad nimetati ümber vastavalt "Kliimamuutuste leevendamine" ja "Kliimamuutustega kohanemine". Peatükid annavad ülevaate hetkeolukorrast vastavates teemades, arvestades KEVADe strateegilist tasandit.

39	MKM	<u>Rida 500-502</u>. Aruanne lk 16: "Eesti tööstused on üldiselt suure energiatensiivsusega, mis väljendub ka Eesti madalas energiatootlikkuses." Väitele tuleks lisada viide, milliste andmete alusel antud üldistus on tehtud. Eurostati definitsiooni kohaselt arvutatakse energiatootlikkus sisemajanduse kogutoodanguna (mitte ainult tööstuse) energiaühiku kohta https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_07_30/default/table?ang=enElekt Elektrointensiivsed ja intensiivse gaasitarbimisega ettevõtjad on defineeritud https://www.riigiteataja.ee/akt/116122022022, neid väga palju pole ehk sellist üldistust päris teha ei saa. Energiatootlikkus on järjest kasvanud https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_energeetika_energia-tehususe-naitajad/KE36	Ettepanekuga on arvestatud. Teemakäsitlust on täpsustatud viidatud peatükis.
40	MKM	<u>Rida 524-526</u>. Aruanne lk 17: "Ringmajandusele on pandud samuti suuri ootusi materjaliringluseks, mis on piiratud nii kui ka majandusprofiili tõttu. Suured ootused on ka kliimariskide suhtes tundlike ressursside kestlikumal kasutamisel." Täpsustada sõnastust esimeses lauses pärast sõna "nii" ja teises lauses "tundlike ressursside" juurde selgitusega, nt sulgudes või allmärgusena. Esimese lause teises pooles on mingi sõna puudu. Tundlikud ressursid tuleks täpsustada, jääb segaseks, millised ressursid Eestis on tundlikud kliimariskide suhtes.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükis 4.2.1 on täpsustatud viidatud sõnastust.
41	MKM	<u>Rida 532-533</u>. Aruanne lk 17: "Ka näiteks Paldiski energiasalv ei valmi kõrge maksumuse ja projektiplaani hilinemise tõttu 2030. aastaks" Täpsustada see väide ja varustada viitega. Energiasalve portaal väidab, et valmib enne 2030 https://energiasalv.ee/	Ettepanekuga on arvestatud. Viited lisatud.
42	MKM	<u>Rida 579-580</u>. Aruanne lk 19: "See eeldab KEVADes süsteemset ja põhjalikku hindamisprogrammi." Täpsustada sõnastust, mille hindamisprogrammi peaks KEVAD sisaldama. Kliimamuutuste mõju hindamise programmi? Tekitab segadust, kuna arengukava koostamisel pole nõutud hindamisprogramme, vaid programme arengukava ellu viimiseks https://www.riigiteataja.ee/akt/123122019005	Ettepanekuga on arvestatud. Aruandest eemaldati viidatud lause.

43	MKM	<u>Rida 652-653</u>. Aruanne lk 21: "Eesti koht ülemaailmses kestliku arengu indeksis 2019. aastal oli 12. ning 2020. aastaks oli saavutatud 10. koht." Teha ettepanek, et antud näitajat võiks kasutada KEVAD üldeesmärgi mõõdikuna (KEVAD eelnõu lk 10) vastava alg- ja sihttasemega: 2020=10 koht ja 2030=? koht. Eesti globaalne positsioon kestlikus arengus võimaldab järeldada, et üldjoontes on keskkonna-, majandus- ja sotsiaalmõjud suhteliselt heas tasakaalus. Puhta ja elurikka keskkonna saavutamiseks peab KEVAD täpsemalt kirjeldama keskkonnataluvuspiirid, mille raames kestlik areng tagada ning antud positsiooni hoida.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Kestliku arengu indeks on hulga laiem mõõdik kui pelgalt keskkonnavaldkonna arengut ilmestav mõõdik. Peale keskkonnavaldkonna käsitleb see ka sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku valdkonda (ja neid mitte ainult keskkonnaaspektist lähtudes). <u>Sustainable Development Report 2022</u> (sdgindex.org)
44	MKM	<u>Aruanne lk 24</u>. Puudub rahvusvaheline mõõde. Lisada kohe algusesse ja tuua välja ka seosed IMO strateegiate ja lähenemistega. Merekeskkonda kaitstakse ka lisaks ELile rahvusvahelisel IMO tasandil.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükki 4.3 lisati kolmas lõik IMO-st.
45	MKM	<u>Aruanne lk 24</u>. Hetkeolukorra kirjeldus terviklikult puudulik. Kajastada pikemalt hetkeolukorda ja kõiki teemasid sh punkerdamine ja jäätmete üleandmine merel jne. Dokumendi hetkeolukorra kirjeldusest ei leia neid probleeme, millega igapäevaselt tegeleme. Näiteks punkerdamine ja jäätmete üleandmine merel. Hetkeolukorra kirjeldus on lahendatud märksõnade väljatoomisega, seega on väga keeruline aimata, mida ja mis põhjustel mõjutab. Samuti, kus seisneb probleem.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Merekeskkonna hetkeolukorra kirjeldus pärineb Eesti mereala keskkonnaseisundi ülevaatel, mis annab üldise suurema pildi seisundist ja probleemidest. Punkerdamine ja jäätmete üle andmine merel on osa meretranspordiga seotud probleemidest, ei ole põhjust neid (praegusel üldisel tasandil) eraldi välja tuua.
46	MKM	<u>Rida 773-776</u>. Aruanne lk 25: "Energiatootmine. Eesti merealal on arvukalt kaabelliine - nii elektri- kui sidekaableid. Merre taristu rajamine ja selle opereerimine suurendavad survet merekeskkonnale. Tuulepargid võivad mõjutada lindude, kalade jt veeorganismide ning imetajate liikumist ja toitumisalasid." Siin peaks täpsustama, milline surve ja mõju (sh oluline) on merekeskkonnale tänaseks kaablite ja tuuleparkidega kaasnenud, lisada vastavad viited. Selgelt peaks välja tooma, kas ja milliseid OLULISI mõjusid on seni või võib tulevikus kaasned. Nt mereala planeeringu KSH hinnangu kohaselt "Taastuval mere-energeetikal on laiem positiivne ja pikaajaline mõju. Tuuleparkide kavandamisel on oluline mõju riiklike taastuenergeetika eesmärkide saavutamisele ja süsinikneutraalse majanduse suunale. Samuti on tuuleenergeetikal oluline roll majandusliku ja sotsiaalse innovatsiooni loomises ja edasikandmises ning täiendava tööhõive võimalustes (vt ka energiatootmise mõjusid majanduskeskkonnale ptk 4.6.4)." lk 161 https://mereala.hendrikson.ee/dokumendid/Planeeringulahendus/2021-11-01_MSP_MH_aruanne_avalikustamisele.pdf	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Peatüki 4.5 eesmärk on anda ülevaade olemasolevast olukorrast merekeskkonna kaitse ja kasutuse korraldamise valdkonnas ning tuua välja peamised probleemid just merekeskkonna seisukohast ning inimtegevused, mis on nende probleemide põhjustajateks. Selles peatükis ei ole vaja tegevusi õigustada, sest need on nagunii vajalikud. Tuuleenergia kasutamise, seal hulgas meretuuleparkide rajamise ja kasutamise mõjude hindamine on energiamajanduse arengukava mõjude hindamise teema.

47	MKM	<u>Rida 817-820</u>. Aruanne, lk 26: „Turism ja vaba aeg. Turismiga kaasneb heitmete sattumise oht merre ja laeva- või muu liikumisvahendi sõiduga kaasnev meremüra. Lisaks mõjutab inimeste kohalolek ja tegevus mereäärsetel aladel sealset looduskeskkonda, häirides näiteks looma- ja linnuliike, või kaudsemalt inimeste oldest ja tegevusest lähtuva prügi, müra jmt kaudu.“ Täiendada lõiku lausega "Samas võimaldab turism pakkuda alternatiivset majandustegevust ja hõivab teistele, mere- ja rannikualade looduskeskkonda enam kahjustada võivatele majandusharudele (sh kalandus, vesiviljelus ja põllumajandus)". Pigem on loodusturismi mõju keskkonnale, eriti selle keskkonnasõbraliku planeerimise ja rakendamise korral, väiksem kui muud majandusharud, mis keskkonda enam mõjutavad ning turism võimaldab pakkuda nende harude töötajatele alternatiivset töö- ja teenimisvõimalust.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Peatüki 4.5 eesmärk on anda ülevaade olemasolevast olukorrast merekeskkonna kaitse ja kasutuse korraldamise valdkonnas ning tuua välja peamised probleemid just merekeskkonna seisukohast ning inimtegevused, mis on nende probleemide põhjustajateks. Peatüki eesmärgiks ei ole hinnata mõjusid, prognoosida tulevikku, õigustada tegevusi või välja pakkuda lahendusi.
48	MKM	<u>Aruanne lk 26</u>. Puudub hinnang mõjudele. Tuuakse välja probleemid, aga lahendusi ei pakuta, samas ei kajastata mõjusid erinevatest asjaoludest lähtuvalt. Aruannet lugedes jääb mulje, et kõik, mis merel tehakse on kahjulik, aga kordagi ei tooda välja, et kas liigne tegevus vms on kahjulik või mida teha, et kõik osapooled merel tegutseda saaksid. Ainus lause, mille mõjude kohta leidsin on: „See tähendab, et juba kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks on vaja rohkem pingutada.“ Siit ootaksin edasi lahendusettepanekuid, mida ja kuidas tegema peaks, et merekeskkonnaseisundi hea tase saaks saavutatud.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Peatüki 4.5 eesmärk on anda ülevaade olemasolevast olukorrast merekeskkonna kaitse ja kasutuse korraldamise valdkonnas ning tuua välja peamised probleemid just merekeskkonna seisukohast ning inimtegevused, mis on nende probleemide põhjustajateks. Peatüki eesmärgiks ei ole hinnata mõjusid, prognoosida tulevikku, õigustada tegevusi või välja pakkuda lahendusi.
49	MKM	<u>Rida 955-958</u>. Aruanne lk 30: "Samas on seirejaamadega katmata Kagu-Eesti maapiirkonnad. Samuti pole ühtegi seirejaama väikelinnades ega alevites. Kuna puuduküte põhjustab seal arvestatavaid õhusaastetasemeid, siis viimati mainitu on tõsine puudujääk õhusaaste tervisemõjude üldpildis." Korrigeerida sõnastust. Kui väikelinnades ja alevikes puuduvad seirejaamad, siis kuidas saab väita, et puuduküte põhjustab seal arvestatavaid õhusaastetasemeid?	Ettepanekuga on arvestatud. Sõnastust peatükis 4.7.1 täpsustati.
50	MKM	<u>Rida 1156-1158</u>. Aruanne, lk 36: „Keskkonnateadlikkuse edendamisega tuleb ühiskonnas tegeleda pidevalt, kujundamaks Eesti inimeste hoiakuid ja käitumisharjumusi keskkonnahoidlikumaks, et inimesed oskaksid hinnata oma tegevuse otsest või kaudset mõju loodusele.“ Täiendada lauset: „Keskkonnateadlikkuse edendamisega tuleb ühiskonnas tegeleda pidevalt, kujundamaks Eesti inimeste ja küllastajate hoiakuid ja käitumisharjumusi keskkonnahoidlikumaks, et inimesed oskaksid hinnata oma tegevuse otsest või kaudset mõju loodusele.“ Lisada lõik "EAS ja Kredexi ühendasutuse turismiosakond on välja töötanud Kestliku reisielamuse sõnumistrateegia (https://www.puhkaestis.ee/et/turismiprofessionaalile/koolitused-	Ettepanekuga on arvestatud. Ettepanekus soovitud täiendused viidi aruandesse.

		seminarid-ja-konverentsid/kestliku-reisielamuse-teemastrateegia), mille eesmärk on viia välisturistideni info, et Eesti ootab külastama vastutustundlikke, meie looduskeskkonnast ja kogukondadest hoolivaid inimesi)." Enne COVID pandeemiat 2019. aastal külastas Eestit üle 6 miljoni turisti. Oluline on tõsta ka nende teadlikkust, et nad Eestis viibides käituksid keskkonna suhtes vastutustundlikult.	
51	MKM	<u>Rida 1248-1250</u>. Aruanne, lk 39: „Ruumiandmete avaliku kättesaadavuse vajadus puudutab KEVADe teemasid läbivalt, mitte üksnes eraldiseisvalt ruumiandmete tegevussuunda.“ Täiendada lõiku lausega "Samas on kerkinud ülesse julgeolekuga seotud kaalutlused, mis võivad piirata ruumiandmete kättesaadavust. See nõuab põhjalikult analüüsimist, millises ulatuses saavad ruumiandmed olla kõigile osalistele kättesaadavad." Kuna Keskkonnaministeerium on enda eelnõudes hakanud viimasel hetkel lisama juurdepääsupiiranguid senini avaandmetena olnud andmetele, mis ei ole alati kooskõlas tänase EL seadustega, on oluline süsteemselt ja põhjalikult analüüsida majanduslikku, sotsiaalset ja julgeolekuga seotud mõju, mõelda läbi riskitsenaariumid ja sekkumisvajadus.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Riigikaitse küsimustega tegeleb siseministeerium ja kaitseministeerium. Riigikaitse seisukohast andmete tundlikkuse hinnang ja kontroll on nende ministereeriumite vastutusallas. Sellise otsustuskohustuse võtmine (või andmine) Keskkonnaministeeriumi poolt võib endaga kaasa tuua olukorra, kus avalikkusele huvi pakkuvaid andmeid hakatakse asjata varjama.
52	MKM	<u>Rida 1281-1284</u>. Aruanne, lk 40: "Näiteks on probleemiks kohatine keskkonnaandmebaaside paljus (keskkonnaotsuste infosüsteem KOTKAS, veekataster VEKA, veespetsialisti töölaud Keskkonnaministeeriumi veeveebis, Eesti Keskkonnauuringute Keskuse välisõhu seire andmebaas, Keskkonnaportaali jne)." Siin tuleks juurde tuua ka meetmete andmebaaside paljus (KIK, RTK, Kredex, PRIA jms) ja nende konsolideerimise/koondamise vajadus. Nt võiks see võimaldada tulevikus kasutada keskkonnaandmebaase toetusmeetmete eeldatava koondmõju jms hindamisel. Erinevad meetmed panustavad mh keskkonda (nt energiatoetused) ja toetusmeetmetega seonduvat mõju tuleb nt hinnata ja raporteerida riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030 raames. Erinevad andmebaasid (sh toetused) tuleks omavahel siduda ning nende kasutamine kasutajasõbralikuks teha, et oleks võimalik tulevikukindlaid otsuseid teha (mh KEVAD-s elurikkusega arvestamiseks otsustustes).	Ettepanekuga on arvestatud. Ruumiandmete tagamise tegevussuuna hetkeolukorra kirjelduse peatüki lõppu lisati MKMi tähelepanek nimetatud kitsaskohale. Ning täiendavalt pakuti välja võimalus luua KeM kodulehele vastav infoleht.
53	MKM	Rida 1475: Aruanne, lk 45: "Uus Metsanduse arengukava 2021–2030 (edaspidi MAK) valmib eeldatavasti 2022. aastal." Täpsustada MAK valmimine ja kogu ptk sisu: lisada hetkeolukord. Ptk 4 peaks andma ülevaate hetkeolukorrast metsanduses - arvestades KEVAD üldeesmärki, kas ja kuidas on säästev metsamajandamine tagatud? Ajakohastada ning sisustada tekst hetkeolukorra infoga. Nt pole veel täna tagatud biomassi säästlikkuse kriteeriumide tõendamine, mis võib tähendada	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Metsanduse arengukava seisu kirjeldati vastavalt 2023. aasta varakevade teadmistele. Metsade olukorraga on arvestatud nt elurikkuse ja muude KEVAD eesmärkide püstitamisel. Metsanduse olukorra ümber kirjutamine KEVAD dokumenti ei ole mahu mõttes mõistlik. Seda saab lugeda Metsanduse arengukavast.

		mh nt puitkütustega seotud KHG heite arvestamist ja taastuenergia eesmärkide täitmisel mitteamvestamist aruandluses.	
54	MKM	<u>Rida 1462-1464</u>. Aruanne, lk 45 "Keskkonnamõju analüüsimisel ja poliitikate elluviimisel on vaja ka kvaliteetseid ruumiandmeid, mis eeldab muuhulgas andmete digitaliseerimist, kättesaadavust ja ajakohasust." Täiendada sõnastust: Keskkonnamõju analüüsimisel ja poliitikate elluviimisel on vaja ka kvaliteetseid ruumiandmeid, mis eeldab muuhulgas andmete digitaliseerimist, standardiseerimist, kättesaadavust ja ajakohasust." Lk 40 ja ka sama lõigu keskel räägitakse, et andmed ei ole üheselt mõistetavad ning soovitatakse kasutada rahvusvahelisi taksonoomiaid. Sellega seoses ei piisa ka viimases lauses ainult andmete digitaliseerimisest ja kättesaadavaks tegemisest, kui nad ei ole üheselt mõistetavad.	Ettepanekuga on arvestatud. Soovitatud täiendus viidi sisse.
55	MKM	<u>Rida 1519-1523</u>. aruanne, lk 47: "Hinnangute andmiseks on kasutatud kaht erinevat meetodilist lähenemist (vt pikemalt ptk 3): • Esiteks on vastavusanalüüsi käigus analüüsitud KEVAde vastavust teemavaldkonna teiste asjakohaste strateegiliste dokumentide ja eesmärkidega; • Teiseks on prognoositud KEVAde mõjusid käsitletud teemavaldkonnale (kasutades selleks kontrolliküsimustikku Lisas 2 ja vajadusel hinnanguid aruandes laiendades)." Täpsustada, mida ja kuidas on hinnatud KEVAD puhul oluliste mõjude tuvastamiseks. KEVAD eelnõus on toodud tegevussuunad, tuleb täpsustada, kas hinnati tegevussuundade võimalikke mõjusid ja millele tuginedes lisaks muude arengukavadega seoste tuvastamisele.	Nagu selgitatud juba programmi etapis (ning kajastub ka nõuetele vastavaks tunnistatud programmis ja selle lisades): Mõjusid hinnati KEVAde kui terviku osas – st asjakohases mahus ja detailsuses arvestati nii üldeesmärkide, alameesmärkide kui ka tegevussuundadega. Aga see ei tähenda, et mõjude kirjeldus peaks olema ilmtingimata nende järgi struktureeritud. Pigem võib mõjude hindamine eraldi tegevussuundade kaupa mõju hinnangut killustada. Näiteks iga tegevussuund eraldi võib anda väikese ja üksikuna võttes mitteolulise panuse mingile mõjule (nt regionaalareng, majandus). Kõik valdkonnad koos (ehk terve KEVAD) aga võivad anda märkimisväärse ja hindamist vajava mõju. Mõjusid hinnati tuginedes valdkonnaekspertide ekspertteadmisele ja kooskõlas programmiga ning asjakohases täpsusastmes arvestades KEVAde strateegilist tasandit.
56	MKM	<u>Rida 1557</u>. Aruanne, lk 48: „Turismistrateegia 2022–2025 (eelnõu).“ Eemaldada sõna „eelnõu“. Strateegia on kinnitatud.	Ettepanekuga on arvestatud. Teksti parandati.
57	MKM	<u>Rida 1626-1630</u>. Aruanne, lk 50: "Näiteks kliimaeesmärke toetavad tegevused (tuulepargid, päikesepargid) ei pruugi alati kavandamisel elurikkuse eesmärke toetada ja siin peab ühiskond olema valmis olukorras, kus ühte eesmärki saavutatakse teise eesmärgi arvelt. Üheks aktuaalseks näiteks on meretuuleparkide rajamine, mis võib oluliselt mõjutada lindude rändeteid ja linnukogumike peatumisalasid." Siinkohal tuleb juhtida tähelepanu alternatiividele, sh kas ja mil määral on tänane põlevkivi jm fossiilkütuste baasil energitootmine ja -kasutus väiksema mõjuga elurikkusele kui toodud näited. Kui ei, siis tuleks see välja tuua selle asemel, et näidata oluliselt puhtamaid ja ohutumaid energialahendusi negatiivsetena. Seda enam, et tuule- ja päikseparkide mõju hinnangute baasil tuleb olulised negatiivsed mõjud ennetada. Mõju hindamine peab andma tervikpildi, mis on mh kavandatava tegevuse alternatiivid ja eeldatavalt kaasnevad olulised mõjud, seonduvad	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Vastava teksti eesmärk on välja tuua KEVAde võimalikud eesmärgikonfliktid. Taastuenergeetika arendamisel on elurikkuse argumendid praktikas ühed olulisemad piirajad (nt Mereala planeeringu mõjuhindamise aruandeski on öeldud, et kuigi tuuleenergeetika arendusala vähendamine omab negatiivset majandusmõju ja vähendab kliima-eesmärkide täitmise võimalusi, tuleb siiski olulisemaks pidada linnustikule avalduvaid mõjusid). Suunamine tähelepanu ka sellele, et KEVAD oma eesmärkidega ei suuna riiki põlevkivi ja fossiilkütuseid kasutama, mistõttu antud juhul pole seda käsitleda asjakohane (ei tekita eesmärgikonflikti).

		leevendavad meetmed. Tuleb anda võrdlus, millised on põlevkivil põhineva energiamajanduse vs taastuenergia, sh kütusevabadel energiallikatel põhineva energiamajanduse mõjud objektiivse võrdlusena (st mh mis juhtub siis elurikkusega, kui kaasaegsetele energialahendustele tegevuslubasid mitte anda ja jätkata nt põlevkivil).	
58	MKM	<u>Rida 1735-1736</u>. Aruanne, lk 53: "KEVADe rakendamine arengukavas kirja pandud viisil ei too kaasa olulist ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärkidele ega terviklikkusele" Sarnane hinnang lisada ptk 5.1.2 igasse alalõiku (elurikkuse, mulla, maastikute). Ptk 5.1.2 on kaks korda: 5.1.2 mõjude hinnang lk 49 ja ptk 5.1.2 mõjud Natura 2000 aladele. KSH peab andma ülevaate olulistest mõjudest, seetõttu on oluline järelduste arusaadav ja läbipaistev (kuidas antud järeldusele jõuti) esitamine.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükki 5.1.2 lisati kokkuvõttev hinnang nii elurikkuse, mulla, maastike kui ka NATURA aladele avalduva mõju kohta. Natura hindamise peatüki number parandati.
59	MKM	<u>Rida 1741</u>. Aruanne, lk 53: Leevendavad meetmed ja ettepanekud. Täpsustada, millise olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks toodud meetmed ja ettepanekud on esitatud. Nt jääb selgusetuks, miks ja milliseid eesmärkide konflikte hindaja on mõelnud, kus need kirjas on. KeHJS konfliktide analüüsi ei nõua, kuid mõjude hindamise meetoodika ühe osana oleks mõju hindaja võinud konfliktid teemad selgemini välja tuua. Sh tuleks täpsustada, millised olulised mõjud kaasnevad kui KEVAD tegevussuunad jäävad teostamata. §40 aruanne peab sisaldama mh strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut https://www.riigiteataja.ee/akt/103012022010	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Mõju hindamise käigus ei tuvastatud olulist ebasoodsat keskkonnamõju (KeHJS) mõistes (see on selgelt välja öeldud ka aruande peatükis 7). Sellekohased leevendavad meetmed puuduvad. Küll aga tehti täiendavalt ettepanekuid ebasoodsate mõjude leevendamiseks ja soodsate mõjude võimendamiseks, seda arvestades KEVADet kui tervikut. Peatüki 5.1.2 kuuendas lõigus on kaks olulisemat eesmärgikonflikti (elurikkus vs taastuenergia; elurikkus vs loodusturism) KEVADe täpsusastet arvestades välja toodud.
60	MKM	<u>Rida 1900</u>. Aruanne, lk 57: Mõjude hinnang. Täpsustada oluline mõju - kas ja milline on kaasnev mõju KEVAD kliimapoliitika rakendamisel ja mitte rakendamisel. KSH peab andma ülevaate olulistest mõjudest, seetõttu on oluline järelduste arusaadav ja läbipaistev (kuidas antud järeldusele jõuti) esitamine.	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Peatükk 5.2.2 ja kontrollküsimumistik juba sisaldas hinnangut KEVADe mõjust kliimavaldkonnale. Tulenevalt ettepanekust täpsustati peatükki 5.2.2i veelgi: „Otsene positiivne mõju on kliimamuutustega kohanemises ning kliimarisikidega arvestamises ja loodushüvedega maandamises. Elurikkuse hoidmise vajaduse prioriteediks seadmine toob endaga kaasa ka mitmeid kliimapoliitikat soodustavaid mõjusid (nt mulla süsinikuvarude suurendamine läbi puude liigirikkuse ja biomassi tõstmise metsades või – laiemalt – toimivate ökosüsteemide tähtsus kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel). Kliimapoliitikat soodustab ka ringmajanduse üleminek, mis vähendab kliimamõju terviklikus toote-teenuse olemusringis, mitte ainult lõppkasutuses.“
61	MKM	<u>Rida 1932</u>. Aruanne, lk 58: Leevendavad meetmed ja ettepanekud. Ptk 5.2.3 ühtegi leevendavat meetet ei sisalda, toodud on rida erinevaid soovitusi	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Nagu kirjeldatud ka aruande peatükis 7: “KeHJS mõistes olulisi ebasoodsaid keskkonnamõjusid ei tuvastatud.” KEVADega kaasnevad kliimapoliitika mõjud

		sidumata neid olulise mõjudega, millele tuleb kavandada leevendavad meetmed. §40 aruanne peab sisaldama mh strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut https://www.riigiteataja.ee/akt/103	on eeldatavalt positiivsed. Viidatud ettepanekud on tehtud eesmärgiga soodsaid mõjusid võimendada.
62	MKM	<u>Rida 1922-1925</u>. Aruanne, lk 58: "Sellegi poolest jäävad KEVADE rahvusvahelisest eeskujust võetud kliimaambitsioonid suures osas toeta, kuna KEVADES puudub realistlik viis nende ellu viimiseks - nt vastav õiguslik tugi, konkreetsed tegevused, selged seiremeetodid, objektiivsed, esinduslikud ja mittetunnetuslikud mõõdikud." Ja järgnevad leevendavad meetmed. Vaadata üle ja täiendada leevendavaid meetmeid, sest praegu esitatud meetmed ei suuda lahendada esitatud järel dust. Toodud leevendavad meetmed ei ole piisavad kliimaambitsioonide elluviimiseks ning see peaks selgemalt aruandest välja tulema. Leevendavad meetmed ei käsitle ei järel dustes toodud realistlikku viisi eesmärgi elluviimiseks ega eesmärgi kitsendamist selliselt, et keskkonnavaldkonnas rakendatavad realistlikud viisid võimaldaksid seda täita.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Ettepanekus tsiteeritud KSH hinnangus juhitakse tähelepanu KEVADE piiratusele, mis paratamatult tuleneb ka strateegilise tasandi üldisest iseloomust ja teema valdkondade-ülesusest. Seda ei saagi konkreetselt ja lõplikult lahendada piiritletud ettepanekutega vaid ühe teemapeatüki (ega ühe mõjuhindamise) lõikes, vaja on süsteemi muutmist laiemalt, sh väljaspool KEVADE skoopt ja mõju. Sellegipoolest teeb KSH ka sellekohaseid ettepanekuid KEVADE soodsate mõjude võimendamiseks antud teemal, sh konkreetsemad ettepanekud peatükis 5.2.3 ja üldisemad ettepanekud peatükis 5.19.
63	MKM	<u>Rida 2089-2090</u>. Aruanne, lk 63: „Jäätmete energeetilist taaskasutamist on oluline kindlasti käsitleda ka koostamisel olevas ENMAKis 2035.“ Siinkohal tuleb KEVAD-s täpsustada, millise jäätmete prognoosiga saaks energeetikas, ENMAK 2035 puhul arvestada aastani 2035. Sisend jäätmete tekkest, mida oleks võimalik vaadeldavas perspektiivis kasutada energeetikas peaks tulema KEVAD-st, mitte vastupidi.	Ettepanek on suunatud KEVADEle ning võtame ettepaneku KEVADE eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
64	MKM	<u>Rida 2109-2110</u>. Aruanne, lk 63: "Vastavusanalüüsi käigus tuvastati teatav KEVADE vastuolu ENMAKiga 2030, mida tuleb täiendavalt käsitleda ENMAKs 2035." Täpsustada, millist vastuolu silmaspeetakse ning lisada vastavad viited. Praegusel kujul pole võimalik aru saada, millist vastuolu peaks ENMAK 2035 täiendavalt käsitlema.	Ettepanekuga on arvestatud. KSH aruande peatükki 5.3.1. lisati vastuolu täpsem selgitus. Lühidalt: ENMAK 2030 näeb jäätmetel täiendavat potentsiaali (energeetilist väärtust). KEVAD (ja Riigi jäätmekava 2022–2028) prioriteediks on eelkõige jäätmetekke vähendamine ja ringlussevõtu võimekuse tõstmine. See tähendab, et eelkõige tuleb leida võimalused jäätmete korduskasutamiseks või materjalina ringlussevõtuks ning selgelt peab vähenema selliste (olme)jäätmete teke, mida on vajalik suunata põletamisele (veel vähem ladestamisele). Vastuolu tuleneb sellest, et üks sektor näeb jäätmeteket kui võimalust (energeetiline väärtus), teise sektori eesmärk on toota vähem jäätmeid. Täiendav ettepanek on täpsustada, milliste jäätmete energeetilist taaskasutamist tuleb eelistada lõpladestamisele (vt ka ettepaneku nr 63 vastust).
65	MKM	Aruanne, lk 64: Kõik mõju hinnangute ja leevendavate meetmete ptk-d. Täpsustada, millised on olulised mõjud, millele leevendavad meetmed kavandatud.	Selgitame: Nagu kirjeldatud aruande peatükis 7: "...KeHJS mõistes olulisi ebasoodsaid keskkonnamõjusid ei tuvastatud. Ebasoodsate mõjude avaldumist võib

		§40 aruanne peab sisaldama mh strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut https://www.riigiteataja.ee/akt/103	prognoosida eelkõige majanduse, metsanduse korraldamise ja regionaalarengu valdkondades, kus olulisi ebasoodsad mõjusid on samuti võimalik vältida ning seda tuleb teha KEVADe elluviimise järgnevatel etappides meetmete ja tegevuste konkreetsemal planeerimisel." (Sama asi on öeldud selgelt ka aruande kokkuvõttes.) Kõigi teemade jaoks, kus Lisa 2 kontrollküsimustikus tuvastati olulise ebasoodsa mõju avaldumise oht, on aruande peatükkides 5.X.3 (5. peatüki iga alapeatüki 3. punkt) soovitatud leevendavad meetmed olulise ebasoodsa mõju vältimiseks. Leevendavate meetmete tõhusus lähtub peamiselt KEVADe (kui dokumendi) välistest teguritest - uute regulatsioonide, süsteemide ja halduse kvaliteedist ning sõltub ka edasiste arutelude, kaalutluste ja tähtsajalisuse edenemisest.
66	MKM	<u>Rida 2166-2168.</u> Aruanne, lk 65 "Ilma selge ja läbipaistva õigusruumi ning kasutajasõbralike andmesisestuskeskkondade olemasoluta võib süsteemne järelevalve pärssida jäätmehierarhia rakendamist." Kasutajasõbralikud andmesisestuskeskkonnad on tulevikkuvaadates üsna tagurlik. Ettevõtjate (sh jäätmeäitlussektoris toimetavate ettevõtjate) suunal me liigume ikkagi masinloetavate ja automaatselt otse ettevõtja süsteemidest liikuvate/esitatavate andmete suunas. Manuaalne andmesisestus kuskil väga kasutajasõbralikus keskkonnas on hea üleminekuks, kuid tulevikuvaade peaks olema ikkagi automatiseeritud andmevahetus. Seda suunda juhib konkreetsete tegevustega ka KeM jäätmearuandluse automatiseerimise ja andmete standardiseerimise suunal - sellega seoses muutub ka sektor läbipaistvamaks nii kodanikule kui ka KOVile ja riigile, mis omakorda mõjutab inimeste usaldust ja teadlikkust ning nügib liigiti koguma.	Ettepanekuga on arvestatud. Manuaalne andmesisestus tänapäeva digitaalses maailmas on "oma aja ära elanud" ja tagurlik. Lähtuvalt tänastest (e-)keskkondadest ja andmete edastuse vormidest/viisidest antud lõik mõjuhindamisse sai lisatud. Kasutajasõbralike andmesisestuskeskkondade all on mõeldud selliseid keskkondasid/lahendusi, kus inimesel on üha väiksem roll ning andmete edastus toimub maksimaalselt süsteemist/väliselt genereerimise tulemusena. Samas ei näe me lähiaastatel täielikku (ka oluliselt suuremas osas) üleminekut automatiseeritud süsteemidele. Nähes erinevate jäätmetega seotud keskkondade (näitena KOTKAS, PROTO) arengut ja arvestades KEVAD kestvust (2030) on oluline välja tuua vastavate keskkondade loomise/arendamise vajaduse ja mõju usaldusväärsete andmete saamisel. Selguse huvides on vastavat lõiku peatükis 5.3.2 täpsustatud järgnevalt: „Ilma selge ja läbipaistva õigusruumi ning kasutajasõbralike andmesisestuskeskkondade (andmete genereerimise keskkondade) olemasoluta võib süsteemne järelevalve pärssida jäätmehierarhia rakendamist.“
67	MKM	<u>Rida 2191.</u> Aruanne lk 66: Vastavus strateegilistele dokumentidele. Taaskord on puudu rahvusvaheline IMO mõõde. Jääb mulje nagu koostaja poleks kursis, et merekeskkonnakaitsega tegeletakse ka rahvusvaheliselt. Palume kajastada valdkond tervikuna, alustades rahvusvahelistest lähenemistest, liikudes regionaalsete lähenemisteni.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Ebaselgeks jääb, millised olulised dokumendid konkreetsetel puudu on? IMO lisamisel mõju hindamise järelendus ei muutu. Läänemere ääres on kõige olulisem HELCOMi järgi tegutseda.
68	MKM	<u>Rida 2236.</u> Aruanne lk 67: Mõjude hinnang. Puudub teave merekeskkonna mõjude hinnangule. Lisada merekeskkonna mõjude hinnang. Tundub, et töö teostajal on segadus, mis on veekeskond ja mis merekeskkond.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Merekeskkond on ka veekeskond. Mere- ja veekeskonna mõjude hindamine koos on täiesti kohane. Merekeskkonda ja veekeskonda (<i>märkuse autori arvates siis vist veekeskond on pinna- ja põhjavesi, aga mitte merevesi?</i>) ei saa käsitleda täiesti eraldi, sest merekeskkonna seisundi hoidmisel ja parendamisel on oluline osa maismaal aset leidvatel tegevustel ja maismaalt tuleneval reostusel. Vooluveekogude valgadel kogunev vesi jõuab ikka lõpuks merre.
69	MKM	<u>Rida 2191.</u> Aruanne lk 66: Vastavus strateegilistele dokumentidele.	Ettepanekuga ei ole arvestatud.

		Tuua eraldi välja vee- ja merekeskkonna dokumendid. Hetkel on neid käsitletud koos ja see tekitab segadust.	Eksperdid ei näe vajadust neid eraldi käsitleda, kuna suures pildis tulebki mere- ja veekeskonda koos vaadata. (Vt ka vastus ettepanekule 68.)
70	MKM	<u>Rida 2289-2299.</u> Aruanne lk 70: „Maavarade kasutamise kohta puuduvad rahvusvahelised, sh Euroopa Liidu tasandi strateegilised eesmärgid või kokkulepped.“ Maavarade kasutamise kohta on vastu võetud ja ka väljatöötamisel rahvusvahelised, sh Euroopa Liidu tasandi strateegilised eesmärgid või kokkulepped. Hetkel juhindume teatud maavarade puhul mh Euroopa Liidu konfliktmaavarade direktiivist nr (EL) 2017/821 ning ettevalmistamisel on kriitiliste toormete määrus.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Viidatud direktiiv (EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2017/821, 17. mai 2017, millega kehtestatakse konflikti- ja riskipiirkondadest pärit tina, tantaali, volframi ja nende maakide ning kulla liidu importijatele tarneaheelaga seotud hoolsuskohustus) käsitleb maavarasid, mida Eestis ei kaevandata ega praeguste teadmiste juures ka tähtsust omavas koguses ei leidu. KEVAD käsitleb maavarasid, mida Eestis kaevandatakse või mida Eestis võib teoreetiliselt kaevandatavana leiduda.
71	MKM	<u>Rida 2300-2301.</u> Aruanne lk 70: „Eesti tasandil on maapõue kasutuse katusstrateegiaks Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ Maapõuepoliitika s.o maapõueressursside kasutamise ja väärimise aluseks on TAIE maapõueressursside väärimise teekaart.	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Viide teekaardile lisati, kuid paraku on see teekaart 2023 aasta varakevadel veel mustand.
72	MKM	<u>Rida 2352-2354.</u> Aruanne lk 73: „Ilmselt on üheks probleemi põhjuseks motivatsioonimehhanismi puudumine maavara ammendamiseks nominaalse aja jooksul ning liialt lihtne pikendamise protsess.“ Täiendad lauset: „Ilmselt on üheks probleemi põhjuseks motivatsioonimehhanismi ja ka nõudluse puudumine maavara ammendamiseks nominaalse aja jooksul ning liialt lihtne pikendamise protsess.“ Nõudlus maavara järele on ajas muutuv, sõltudes näiteks ka teede-ehituseks riigieelarvest eraldatud vahenditest.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Nõudlus on ajas muutuv kuid kogenud taotlejal ja loa väljastajal mingil määral siiski ka prognoositav. Pigem on tegemist prognoosimise oskusega ja liiga paljude igaks juhuks avatud kaevandustega kui nõudluse ootamatu langusega.
73	MKM	<u>Rida 2448-2449.</u> Aruanne lk 76: „Võtta plaani fosforiidi maavara uuringud, et riigi poolt hinnata nende kaevandatavaust järgmise mõnekümne aasta jooksul.“ Täiendad lauset: „Võtta plaani fosforiidi ka kaasnevate maavarade uuringud, et riigi poolt hinnata nende kaevandatavaust järgmise mõnekümne aasta jooksul.“ EGT (Eesti Geoloogiateenistus) on äsja saanud TA-rahastust veidi üle 6 mln fosforiidi ja kaasnevate maavarade, sh haruldaste muldmetallide uuringuks.	Ettepanekuga on arvestatud. Täiendus lisatud aruandesse.

74	MKM	<u>Rida 2608-2612</u>. Aruanne lk 80: „...puidu, eelistatult puidujäätmete, kasutamist kütusena tuleks soodustada vaid üksnes väiksemates kaugküttesüsteemides ning soojuse ja elektri koostootmisjaamades, mis tagavad kõrge energiaefektiivsuse. Puitu tuleb kütteks kasutada kestlikult, arvestades taastuvuse määra.“ Siinkohal tuleks täpsustada, millised on tänase puitkütuste kasutuse keskkonnasõbralikumad alternatiivid energiapuulgeoleku (ka kriisides) tagamisel. Energeetikasse jõuab puit eelkõige puidutööstusest pärit jäätmete ja raiejäätmete, ka raiest küttepuidu baasil saadud hakkena, kodumajapidamistes, väiksemates kateldes ka halgudena. Küttepuit moodustab 1/3 raiest ja seni kuni sellele pole alternatiivset kasutust leitud on energeetiline kasutus ainuvõimalik. Täna kasutatakse soojuspumpasid paralleelselt puitkütustega, EKUK abiga võiks selle täpsustada kui palju on paralleelselt kasutuses hoonetes nii ahjud/kaminad kui soojuspumbad.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükis 5.6.3 sõnastust täiendati järgnevalt: „KEVADES peaks ette nägema, et küttepuude kvaliteediga puidu ja puidujäätmete kasutamist kütusena tuleks (mh ka energiapuulgeolekut silmas pidades) soodustada vaid kodumajapidamistes ja väiksemates kaugküttesüsteemides ning soojuse ja elektri koostootmisjaamades, mis tagavad kõrge energiaefektiivsuse. Puitu tuleb kütteks kasutada kestlikult, arvestades taastuvuse määra. Puidu kasutust elektrienergia tootmiseks peaks vältima – selleks on võimalikeks alternatiivideks tuule- ja päikeseenergia.“
75	MKM	<u>Rida 3602-3604</u>. Aruanne lk 93: "Järgnevalt on hinnatud KEVADE eesmärkide ja tegevuste vastavust majandusvaldkonna strateegiliste dokumentidega. Riikliku energia ja kliimakava aastani 2030 (REKK 2030)" Võiks täpsustada, et REKK 2030 on teatis Euroopa Komisjonile. REKK 2030 pole siseriiklik strateegiline dokument, see on teatis Euroopa Komisjonile Eesti energia- ja kliimapolitiika eesmärkide ja meetmete kohta (mis on kavandatud siseriiklike arengudokumentidega). https://mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/energiamaajandus/energia-ja-kliimakava	Ettepanekuga on arvestatud. Täpsustus on peatükki 5.12.1 sisse viidud.
76	MKM	<u>Rida 3084-3087</u>. Aruanne lk 94: "Jäätmemajanduses on oluliseks põletamise asemel jäätmetekke vältimine või siis ringlusse võtmine ja korduvkasutamine ehk vähem tuleks kasutada jäätmeid energeetiliselt otstarbel – ENMAK 2030 näeb jäätmetel täiendavat potentsiaali energeetikas (vt ptk 3.6.5.3), samas kui KEVADE eesmärgiks on materjalide suurem ringlussevõtt." KEVAD-s tuleks läbivad välja tuua, kas ja kui palju 10 aasta perspektiivis jäätmeid on võimalik energeetiliselt kasutada. Selliselt on võimalik vastuolusid erinevate arengukavade vahel vältida. KSH aruandes lk 63 on öeldud, et "Jäätmete energeetiliselt taaskasutamist on oluline kindlasti käsitleda ka koostamisel olevas ENMAKis 2035."	Ettepanek on suunatud KEVADEle ning võtame ettepaneku KEVADE eelnõu täiendamise etapis arutlusele.
77	MKM	<u>Rida 3229-3234</u>. Aruanne lk 98: „Kokkuvõttes võib KEVADE mõju majandusele hinnata üldjuhul positiivseks, võimalikud negatiivsed mõjud pole märkimisväärsed ning on hallatavad. KEVAD pigem toetab rohepöoret majanduses ning sellega seotud Eesti ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet. Küll aga esitame täiendavad ettepanekud positiivsete mõjude võimendamiseks ja võimalike negatiivsete mõjude vältimiseks, et soodustada kooskõla KEVADE suundade ja majandusvaldkonna vahel.“ Täiendada mõjuhinnangut majandusele ja ettevõtlusele. Ebaselgeks jääb kokkuvõtteväide, et võimalikud negatiivsed mõjud ei ole märkimisväärsed.	Ettepanekuga on arvestatud. Tulenevalt ettepanekust ja ka KEVADE uues versioonis tehtud muudatustest on KSH aruande teksti peatükis 5.12.2 mõnevõrra ümber sõnastatud. Samuti on mõnevõrra muudetud peatüki 5.12.2. koondhinnangut, rõhutades rohkem ka võimalikku ebasoodsat mõju majandusele. Antud ettepaneku juures saab täiendavalt selgituseks välja tuua järgmised aspektid: 1. KEVADE uues versioonis on LULUCF sidumise numbriline eesmärk võrreldes eelneva versiooniga esitatud uuel kujul ja tasemel. Aastaks 2030 peab nüüd LULUCF võrreldes 2016-2018 aasta keskmisega (sidumine 1 600 tuhat t CO₂e)

		Näiteks on mõju hinnatud LULUCF sektori sidumise eesmärgist tulenevalt võimaliku raiemahu muutuse kaudu vaid metsaomanikele, kuid puudub mõju hinnang metsatööstustele ja selle panusele riigi majanduses. Juhime tähelepanu, et tänased LULUCF prognoosid näitavad sama palju heidet, kui ELis pakutud sidumine ning ei ole selge selle saavutatavus. Veelgi enam, vaele on ka väide lk 100, et LULUCF seab metsade süsinikusidumisele kindlad eesmärgid, kuivõrd LULUCF hõlmab maakasutust laiemalt kui vaid mets ja metsamaa.	siduma 434 tuh t rohkem CO2e ehk kokku 2 034 tuh t CO2e aastas (2020.a emiteeris 1 297 tuhat tonni). Uue informatsioonina on ka välja toodud, et see eesmärk on ELi poolt seatud minimaalne tase, mida aga veel täpsustatakse pärast sektorite panuste määramist üldisse eesmärki. Seega ei ole LULUCFi sidumise number mitte pelgalt KEVAde seatud eesmärk. See on küll võetud KEVAde mõõdikuks, aga Eesti kohustus ei muutu sellest, kui KEVAdesse väiksem sidumise eesmärk kirjutada. Kui KEVAde oleks seadnud eesmärgiks suurema LULUCFi sidumise numbri, siis võiks ilmselt rääkida KEVAde otsesest mõjust. 2. Metsandusega seotud eesmärgid – sh raiemaht – on metsanduse arengukava 2030 (MAK2030) teema. MAK2030s toodud raiemahtude eesmärgid suunavad tulevikus metsanduse, puidutööstuse ja energeetika sektoreid ning MAK2030le on tehtud ka mõjuhinnangud.
78	MKM	<u>Rida 3229-3230</u> . Aruanne lk 98: "Kokkuvõttes võib KEVAde mõju majandusele hinnata üldjuhul positiivseks, võimalikud negatiivsed mõjud pole märkimisväärsed ning on hallatavad. " Arusaamatuks jääb toodud hinnang: Lisas 3 toodud esineda võivad 9 olulist majandusmõju tuleb, kas a. selgelt välja tuua ja neile esitada leevendavad meetmed ptk 5.12.3 või b. muuta hinnangud lisas 3 mitte oluliseks. §40 aruanne peab sisaldama mh strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut https://www.riigiteataja.ee/akt/103	Ettepanekuga on arvestatud. Detailsem mõjude hinnang antakse aruande Lisas 2 (kontrollküsimumustik), aruande põhitekst toob ära ainult olulisema ja seda kokkuvõtlikult. Aruande alapeatükis 5.12.3. on loetletud leevendavad meetmed, mis katavad kõik Lisas 2 välja toodud ebasoodsad mõjud, mis majandusele eeldatavalt tekivad. Järgnevates MKMi ettepanekutes on välja toodud ka konkreetsemaid ettepanekuid Lisa 2 täiendamise osas – nendele kommentaaridele on allpool vastatud. Mõnevõrra on muudetud ka aruande peatüki 5.12.2. koondhinnangut, rõhutades rohkem ka võimalikku ebasoodsat mõju.
79	MKM	<u>Rida 2375-2376</u> . Aruanne lk 99: „Kaitstavate alade (peamiselt Natura alad) pindala säilitamine aga olemasolevate alade seisundi parendamine.“ Kohendada lauset: Kaitstavate alade (peamiselt Natura alad) pindala säilitamine ja olemasolevate alade seisundi parendamine. Lause sellisel kujul (pisut) segane.	Ettepanekuga on arvestatud. Teksti parandati.
80	MKM	<u>Rida 2446</u> . Aruanne lk 104: Mõju hinnang. Arusaamatuks jääb toodud hinnang: Lisas 3 toodud esineda võivad 5 olulist regionaalarengu mõju ja 9 olulist mõju riigisektorile tuleb, kas a. selgelt välja tuua ja neile esitada leevendavad meetmed ptk 5.12.3 või b. muuta hinnangud lisas 3 mitte oluliseks. §40 aruanne peab sisaldama mh strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut https://www.riigiteataja.ee/akt/104	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Kõikidele kontrollküsimumustikus tuvastatud <u>võimalikele</u> olulistele ebasoodsatele mõjudele on läbivalt aruande leevendusmeetmete peatükkides pakutud välja ka leevendusmeetmeid – nii ka regionaalarengut ja riigisektorit puudutavatele võimalikele ebasoodsatele mõjudele. KEVAde 12. veebruar 2023 redaktsioonist tulenevalt täiendati mõjuhinnanguid ja vastavaid leevendusmeetmeid veelgi.
81	MKM	<u>Rida 3785</u> . Aruanne lk 114: Ruumiloome.	(Mõeldud on Lisa 2.) Ettepanekuga on arvestatud osaliselt.

		Lisa 3 ruumiloome mõju ei käsitle, täpsustada mille alusel ptk 5.17 koostatud. Aruandes toodud mõjuhindangud peavad olema selgelt esitatud: kas toetuvad lisa 3 toodud hinnangule või millele.	Ruumiloome valdkonna käsitlemise vajadus kaardistati mõjuhindamise programmi etapis ning nõuetele vastavaks tunnistatud programm näeb ette ka ruumiloome valdkonna hindamist. Selgitus: eesmärk oli hinnata mõjusid võimalikult laialt, st kui ekspert tundis, et kontrollküsimumustik ei puudutanud mõnda olulist teemat, käsitles ta seda aspekti lisaks peatükis 5.x.2. Ka aruande peatüki 5 alguses on selgitatud, et mõjusid käsitletud teemavaldkondadele prognoositi "kasutades selleks kontrollküsimumustikku Lisas 2 ja vajadusel hinnanguid aruandes laiendades". Täiendavalt lisati aruande peatükki 5.17 algusesse "ruumiloome" mõiste lahtikirjutuse ja lühikese sissejuhatuses-selgituse peatükile.
82	MKM	Rida 4060. Aruanne lk 121: Julgeolekule ja välissuhtlusele mõju hinnang. Arusaamatuks jääb toodud hinnang: Lisas 3 toodud esineda võib 1 oluline mõju tuleb, kas a. selgelt välja tuua ja neile esitada leevendavad meetmed ptk 5.12.3 või b. muuta hinnangud lisa 3 mitte oluliseks. Olulised mõjud ja seotud leevendavad meetmed tuleb arusaadavalt esitada.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Selgitus: aruandes ei sisaldu vastuolu. Lisa 2 kontrollküsimumustikus on välja toodud, et oluline ebasoodne mõju rahvusvahelistele suhetele võib esineda "juhul kui KEVAD põhjustab liiga ambitsioonikate eesmärkide võtmist". Aruande peatükis 5.18.2 on seda hinnangut pikemalt selgitatud ning peatükis 5.18.3 on esitatud leevendava meetmena soovitus, et võimalikku ebasoodsat mõju leevendada.
83	MKM	Rida 4086. Aruanne lk 122: "KEVADe näol on tegemist üldise tasandi arengukavaga" pigem "strateegilise planeerimise raamistikus valdkonna arengukavaga" https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/arengukavad Üldine tasand jääb arusaamatuks, valdkonna arengukava ja selle KSH koostamisele on esitatud konkreetsed nõuded: https://www.riigiteataja.ee/akt/123122019005 https://www.riigiteataja.ee/akt/103012022010	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Viidatud lausesse on lisatud (ning ka peatüki 8 "Kokkuvõte" sarnasesse lausesse) sulgudesse täpsustus, et tegemist on strateegilise dokumendiga. Vastavad laused räägivad KSH (mõjuhindamise) meetoodilisest poolest, misjuures on eelkõige oluline välja tuua dokumendi detailne või üldine iseloom. (Täpsustus, et tegemist valdkonna arengukavaga ja ka sellele esitatud nõuete täpsustamine ei ole antud kontekstis oluline.)
84	MKM	Rida 4391. Aruanne lk 133: Kokkuvõte. Kokkuvõttes esitada, missugune on KEVAD tegevussuundade mõju mh majandussektoritele, sh energeetikale, nt kokkuvõtva maatriksina tegevussuundadega kaasnevate mõjude kohta erinevate majandussektorite kaupa. Nt võivad jääda täitmata riiklikud taastuvenergia eesmärgid, kasvada fossiilkütuste kasutus, kui tegevussuunad majandustegevusi väga radikaalselt mõjutavad. Praegu puudub kokkuvõtlik ülevaade KEVAD erinevatest mõjudest, sh majandusmõjust (sh energiaobjektidele ja -kuludele), olulisest mõjust.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. KSH mõjuhindangud on kirjeldavad, kuna sellise üldise tasemega dokumendi (KEVAD) mõjusid ei ole võimalik numbriliselt mõõta, kvantitatiivselt hinnata ega ka konkreetselt põhjus-tagajärg meetodil üheselt määratleda. KEVADe mõjud on eri suunalised, mitmetahulised, erineva tugevusega ja ka tingimuslikud. Sh mõju majandusele võib üldjuhul kirjeldada hinnanguga „võib esineda“, st mõju sõltub täpsematest asjaoludest, kuidas ja millisel määral poliitikaid hiljem rakendatakse (st paljust muust kui vaid KEVADe dokumendist). Verbaalselt sõnastatud hinnanguid ei ole võimalik MKMi ettepanekus toodud maatriksisse viia, kuna seal ei saa anda ühest, täpset ja arusaadavat sõnumit. Lisaks tekiks sellise maatriksi koostamisel mitmeid muid meetoodilisi küsimusi. Arengukava üldisele tasandile vastav hinnang mõju olulisuse osas on peatükis 8 kokkuvõtlikult ka esitatud "Ebasoodsate mõjude avaldumist võib prognoosida

			eelkõige majanduse, metsanduse korraldamise ja regionaalarengu valdkondades, kus olulisi ebasoodsad mõjusid on samuti võimalik vältida ning seda tuleb teha KEVAde elluviimise järgnevates etappides meetmete ja tegevuste konkreetsemal planeerimisel."
85	MKM	<u>Aruanne lk 117-119.</u> 3 peatükki on numereeritud sama numbriga 5.17.2 Numeratsioon läbi mõelda ja korrigeerida. Arengukava numeratsioon on eksitav.	Ettepanekuga on arvestatud. Eeldame, et "arengukava numeratsiooni" all mõeldi aruande numeratsiooni. Teksti parandati.
86	MKM	<u>Aruanne, lk 131-132</u> "Keskkonnavaldkonna arengukavana on KEVAde keskonnale eeldatavalt pigem positiivne mõju. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) mõistes olulisi ebasoodsaid keskkonnamõjusid ei tuvastatud. Kuna KSH käigus olulisi ebasoodsaid keskkonnamõjusid ei tuvastatud, siis selliseid seiremeetmeid käesolev aruanne ei paku." Täpsustada antud hinnangut või lisa 3 veerus F toodud hinnanguid. Samuti seda, miks on pakutud välja leevendavaid meetmeid, kui olulisi mõjusid aruande põhjal KEVAD-ga ei kaasne. Arusaamatuks jääb antud lõppjärelus, kuna lisa 3 on mitmeid esineda võivaid olulisi mõjusid veerus F toodud. KeHJS §40 kohaselt tuleb käsitleda mh "strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut"	Selgitame täpsustuseks, et aruandes on öeldud, et "...KeHJS mõistes olulisi ebasoodsaid KESKKONNAMõjusid ei tuvastatud. Ebasoodsate mõjude avaldumist võib prognoosida eelkõige majanduse, metsanduse korraldamise ja regionaalarengu valdkondades, kus olulisi ebasoodsad mõjusid on samuti võimalik vältida ning seda tuleb teha KEVAde elluviimise järgnevates etappides meetmete ja tegevuste konkreetsemal planeerimisel." Kõigi teemade jaoks, kus Lisa 2 kontrollküsimustikus tuvastati olulise ebasoodsa mõju avaldumise oht (veerg F), on aruande peatükkides 5.X.3 (5. peatüki iga alapeatüki 3. punkt) soovitatud ka leevendavad meetmed olulise ebasoodsa mõju vältimiseks.
87	MKM	<u>Kontrollküsimustik 1.3.1.4.</u> Mõjude analüüsimine ei ole piisavas mahus läinud detaili, ega mõistnud mida erinevad tegevused eelnõus kaasa toovad. Mõjude hindamise põhjendused on pigem vähedetailsed ja ei käsitle kõiki tegevusi mis eelnõus on välja toodud, vaid käitlevad valikuliselt üksikuid.	Arvamus teadmiseks võetud, kuid ei saa nõustuda esitatud arvamusega. Selgituseks: mõjude hindamine ei saa olla oma detailsuselt oluliselt erinev kava detailsusastmest. (Vt ka vastus ettepanekule 84.) Seda on selgelt öeldud ka nõuetele vastavaks tunnustatud KSH programmis ja aruande metoodika kirjelduse peatükis. Mõjude hindamine on hinnanud KEVAde kui terviku (sh kõigi asjakohaste tegevuste) mõjusid, strateegilisele hindamisele vastavas täpsusastmes.
88	MKM	<u>Kontrollküsimustik 1.3.2.1; 1.3.2.2; 1.3.2.6; 2.3.1.1; 2.3.1.2; 2.3.1.3; 2.3.2.1; 2.3.2.8; 2.3.5.3; 3.3.2.1; 3.3.2.5; 3.3.2.6; 4.3.2.1; 5.3.3.1; 6.3.2.3; 6.3.9.4; 6.3.9.5.</u> Jääb mulje, et mõjude analüüsijad ei mõista teatud juhtudel täpselt eelnõu sisu ja kaasnevaid tegevusi ning pole piisavalt lahti mõtestanud võimalikke mõjusid, mistõttu ei ole mitmetel juhtudel piisavalt arvestatud kaasnevate mõjudega. Käia üle kontrollküsimused ja täiendada mõjusid ja selgitusi: 1.3.2.1; 1.3.2.2; 1.3.2.6; 2.3.1.1; 2.3.1.2; 2.3.1.3; 2.3.2.1; 2.3.2.8; 2.3.5.3; 3.3.2.1; 3.3.2.5; 3.3.2.6; 4.3.2.1; 5.3.3.1; 6.3.2.3; 6.3.9.4; 6.3.9.5. Täiendada järgmistest aspektidest:	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Kõik kontrollküsimuste vastused vaadati uuesti läbi ja täiendati võimalusel. Mõned konkreetsemad tähelepanekud: Maakasutuse hierarhiast. Maakasutuse hierarhia põhiprintsiipe ei ole KEVAdes kirjeldatud selleks, et hinnata selle võimalikku mõju majandusele. KEVAD toob küll välja vajaduse maahõive hierarhias kokku leppida aga pole seda täpselt sisustanud. Siiski viidi see mõiste ja sellest tulenevad võimaliku mõjud aruandesse sisse (lisa 2, punkt 2.3.2.8.). Maatoimingutest tekkivat võimalikku majanduslikku mõju (maa väärtuse langust) tuleb KEVAde kohaselt hakata hüvitama, mis peaks teoreetiliselt leevendama ka maakasutuse hierarhiast tekkivat mõju.

Fossiilsete energiaallikate/kütuste asendamine on õhusaaste vähendamise eesmärkide täitmiseks vajalik - seda vajab samuti kirjeldamist. Energiaallikate kasutamise osakaal muutub.

Maakasutuse hierarhia ju hakkab mõjutama? Samuti maapoliitika põhimõtted mis mh ütlevad, et soodustatakse olemasoleva asutuste tihendamist ehk tiheasutuse laienemist. Regionaalpoliitika vaates võib tegemist olla oluliselt ebasoodsa mõjuga.

Konkreetselt on kirjas, et lepatakse kokku maakasutuse hierarhia, mis hakkab maa hõivamist mõjutama.

Kava maksab 1,6 miljardi eurot - kas saame väita, et kulud ei suurene? Kust need vahendid tulevad? Ma loen välja vajaduse suurendada ressursitasusid - see vajaks siin mainimist.

"Saastaja maksab" printsiip eeldab juba täiendavat maksustamist/tasustamist vms viisil rahaliselt keskkonnamõjude leevendamist.

Innovaatiliste fiskaallahenduste rakendamine -> kusagilt peavad vahendid selleks tulema. Vahendid saavad tulla elanike taskust. See vajaks samuti lahti selgitamist.

Maavarade kaevandamisega kaasnev kahjude ja pärandmõju hüvitamine eeldab samuti lisakulu.

Avaliku sektori tegevusega kaasnenud kinnisasja väärtuse suurenemisega võib kaasneda kinnisasja omanikule kohustus tagastada teenimata tulu avalikule sektorile (public value capture) -> sel on kindlasti mõju

"keskkonnakasutaja maksab" printsiip samuti mõjutab leibkondasid ja ettevõtete sissetulekuid negatiivselt.

Kliimaeesmärkide täitmine eeldab täielikult tarbimisstruktuuri ümber kujundamist, mis omakorda mõjutab enim väiksema sissetulekuga ja maapiirkonnas elevat elanikkonda - see vajaks kindlasti detailselt lahti kirjutamist. Ilma leevendusmeetmeteta julgeks väita, et mõju võib olla mõningatel juhtudel oluliselt ebasoodne.

Tarbimiskäitumist mõjutab oluliselt kogu kava. Seda küll positiivses suunas. See vajab põhendamist.

Loen välja, et keskkonnatasud ja -maksud suurenevad -> kas ebasoodne on suurem maks/tasu või väiksem? – ei vasta tõele, et KEVAde tulemusena maksud/tasud ei suurene.

Aga maakasutuse nõuetest tulenevad piirangud?

Kas kütuste kallinemine ei mõjuta?

Ida-Virumaa ja sealsed elanikud? Asutuste tihestamine?

Mõjude analüüsimine ei ole piisavas mahus läinud detaili, ega mõistnud mida erinevad tegevused eelnõus kaasa toovad. Mõjude hindamise põhjendused

KEVAde maksumusest. KEVAde maksumuse mõju on mainitud KSH Lisas 2 punktis 4.3.2.1 – seda punkti on nüüd ka mõnevõrra täiendatud. Uues KEVAde versioonis on maksumuse hind mõnevõrra langenud – 1,2 miljardit eurot. Pole täpselt selge, kas sealt saab maha arvestada tulud, mis eelmises KEVAde versioonis olid välja toodud – ca 380 miljonit eurot. KEVAde kohaselt kaetakse rahavajadust muuhulgas ka ELi jm välisvahenditest aga pole täpsustatud, kui suur osa välisvahenditest saadakse. Samuti pole teada, kui palju rahastatavate valdkondade vajadus muutub võrreldes eelnevate aastatega, sest keskkonnaprojekte on ka varem finantseeritud. KEVAdest ei saa otseselt välja lugeda või eeldada ressursi- ja keskkonnatasude muutmist.

Saastaja maksab põhimõtte rakendamise majanduslikku mõju on kontrollküsimustikus nüüd hinnatud (vt Lisa 2, punktid .2.3.2.2. ja 2.3.2.3.).

Otseselt ei tuvastatud KEVAdes ka meetmeid, mis põhjustaksid **kütuste olulist kallinemist**. Seda võib siiski teha „saastaja maksab“ printsiibi rakendamine ning see mõju on nüüd leibkondade kulude küsimuse (Lisa 2, punkt 2.3.1.1.) juures välja toodud.

Innovaatilisest fiskaallahendustest võib tekkida täiendav kulu juhul, kui investering ei too kaasa piisavalt tulusid. Sellised kulud on eelarvestatud KEVAde maksumuse prognoosi ja finantseerimine toimub osaliselt ka välisvahenditest.

Maavaradega seotud mõjusid ettevõtetele on Lisas 2 kirjeldatud punktides 2.3.2.5., 2.3.2.6. ja 2.3.2.7.

Kinnisasjade väärtuse muutustega seotud võimalikud lisakulud (nii riigi kui ka maaomanike) on nüüd aruandesse (Lisas 2) sisse kirjutatud.

„Keskkonnakasutaja maksab“ printsiipi on KEVAdes ühe korra mainitud, aga seda ei ole täpsemalt sisustatud. Pole päris selge, kui palju see kattub juba eelnevalt käsitletud „saastaja maksab“ printsiibiga ja milliste keskkonnaressursside kasutamist täiendavalt maksustatakse. „Keskkonnakasutaja maksab“ põhimõtte võimalik mõju lisati nüüd Lisa 2 punktide 2.3.2.2. ja 2.3.2.3. põhjenduste lahtritesse.

Hinnangu käigus ei tuvastatud olulist ebasoodsat mõju **tarbimiskäitumisele** ning **tarbimise struktuurile**. Vajalikud muudatused tarbimiskäitumises loodetakse saavutada hariduslike meetmetega, ei planeerita sunnimeetmeid. Täiendatud on põhjendust Lisa 2 punkti 2.3.1.3. juures, mis on seotud leibkondade tarbimiskäitumisega.

		pigem vähedetailed ja ei käsitle kõiki tegevusi mis eelnõus on välja toodud, vaid käitlevad valikuliselt üksikuid.	Suuremad keskkonnatasud ja -maksud oleksid võimalikud vahendid KEVADE tegevuste finantseerimiseks ja „saastaja maksab“ jm põhimõtete rakendamiseks. Viimaseid on juba eelnevalt käsitletud, maksude/tasude suurendamise kohta KEVADES selgeid viiteid ei ole. Deklareeritud eesmärk maakasutuse osas on „... tagada maa majanduslikult otstarbekas, kuid samas keskkonnasõbralik ja ühiskonnakeskne kasutus ...“. Hinnangu käigus ei tuvastatud maakasutuse meetmeid, mis võiksid avaldada ebasoodsat mõju majandusele. Samuti sõnastatakse KEVADE maakasutuspoliitikat käsitleva esimese poliitika instrumendi eesmärk: “pidurdada maa netohõivamist ja looduskeskkonna asendumist tehiskeskkonnaga ... soodustada olemasoleva asustuse tihendamist...”. Seega tihendamise eesmärk ruumi-, maa- ja mullapoliitika mõttes on tehisalade maahõive minimeerimine. See on kõige olulisem suuremate linnade valglinnastumiste pidurdamiseks ning omab sellisena positiivset regionaalset mõju. Vastavalt lisati viide ja täpsustav lause maakasutuse poliitikale peatüki 5.14.2 viiendasse lõiku. Kliimaeesmärkide mõju transpordile ja (hajaasustuse) elanike liikumisvõimalustele (millest on juttu aruande peatükis 5.14.2. kaheksandas lõigus) kajastati täiendavalt kontrollküsimustikus (3.3.1.1.) ning aruande peatüki 5.14.3 teises lõigus.
89	MKM	<u>Kontrollküsimustik 2.3.1.1 kuni 2.3.5.7.</u> Tuua välja mõjude ulatus kasvõi siis, kui tegemist on oluliste mõjuga, eelistatult aga alati. Täiendada analüüs sh põhjendustega. "Näide 1 (rida 2.3.2.9): "Kas eelnõu mõjutab (edendab või takistab) innovatsiooni ehk uute tootmismeetodite, toodete ja teenuste väljatöötamist, samuti uurimis- ja arendustegevust?" Vastus: "Jah. Eelnõu (nt läbi MAK2030) rõhutab tugevalt innovatsiooni ja väärimise vajadust." Tegemist ei ole põhjaliku korraliku vastusega. Pelgalt "rõhutamine" ei ole veel "mõju". Näide 2 (2.3.2.3): "Tegevuste piiramine ja tegevuskeskkonna muutmine muul moel mõjutab ettevõtete tegevuse profiili või ka nende tegutsemise jätkumist." Mis ulatuses? Kui paljud võivad pankrotistuda? Kui paljud muudavad profiili? Mis sektorid? Siin ja mujal peaks olema põhjendatud, analüüsitud, kirjeldatud. Sama probleem on läbivalt olemas punktide 2.3.1.1 kuni 2.3.5.7 puhul. "	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Selgitus: võimatu on mõõta ja anda hinnangut strateegilise kava mõjudele kvantitatiivselt, kuna sellised kavad ise on oma olemuselt üldsõnalisel. Mõjuhinnang saab oma täpsusastmelt jääda hinnatava dokumendiga sarnasele tasemele. (Vt ka vastus ettepanekule 84.) Mõjude hindamise selline lähenemine selgitati ja lepiti kokku juba mõjude hindamise programmis (vt ka aruande peatükk 3: “Käesoleva mõjude hindamise ulatus ja meetodilised alused kirjeldati ja lepiti kokku mõjude hindamise programmi etapis...”). Näiteks innovatsiooniga seotud Lisa 2 küsimus 2.3.2.9. – mõjuhinnangus toodud positiivse mõju hinnang põhineb osaliselt näiteks sellisel KEVADE lausel nagu: „Võtmetähtsusega on avaliku sektori, ettevõtluse ning teaduse pidev koostöö.“ (vt KEVADE alaeesmärki 3). Kui palju või mis ulatuses tähendab “võtmetähtsusega”? Lisaks, MKMi käesolevas ettepanekus ei ole toodud tegelik vastus küsimusele 2.3.2.9. Lisas 2 on järgmine põhjendus: „Eelnõu mõjutab positiivselt

			ringmajanduse ja materjalide käitlemisega seotud teenuste arengut ning koostööd teadusasutustega nendes valdkondades. Plaanitakse soodustada ka innovatiivsete finantslahenduste pakkumist, mis võimaldavad erainvestorite osalemist elurikkuse kaitsel.“ Ka punkti 2.3.2.3. vastuse põhjendus on tegelikult põhjalikum, kui siinjuures välja on toodud. Seda punkti on aruande viimases versioonis ka veelgi täiendatud.
90	MKM	<u>Kontrollküsimustik veerg F: Olulised mõju esinemine.</u> Nt rida 17 on analüüsimata, milline on mõju leibkondadele (energiakuludele), kui tegevussuundadest tulenevate majandustegevuste piirangute tõttu jäävad nt tuulepargid rajamata ja puitkütuste kättesaadavus oluliselt väheneb, taastuenergia eesmärgid täitmata. Kontrollküsimustiku meetodika põhjal peaksid olema olulised mõjud põhjalikumalt analüüsitud ja kvantifitseeritud, sh millised sihtrühmad, kui suurt osa elanikkonnast ja kuidas (toimetulek) tegevussuundade rakendamine mõjutab.	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Põhjendust küsimusele 2.3.1.1. on nüüd täiendatud ja välja on toodud „saastaja maksab“ põhimõtte võimalik mõju energia hindadele. Eksperdid ei tuvastanud KEVAde võimalikku (olulist) ebasoodsat mõju tuuleparkide rajamise võimalustele. Puitkütuste kättesaadavus on pigem MAK2030 teema ehk on seotud raieahtudega. Kvantitatiivse mõjuhinnangu võimalikkuse osas KEVAde hindamisel on selgitus toodud juba eelnevate ettepanekute (nr 84, 89 vastustes): mõjuhinnang saab oma täpsusastmelt jääda hinnatava dokumendiga sarnasele tasemele.
91	MKM	<u>Huvitatud osapooled.</u> Lisada: MTÜ Eesti Maaturism, eesti@maaturism.ee; Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, lily.allas@eas.ee Mõjutatud loodusturismi korraldamise vaatest.	Ettepanekuga on arvestatud. Nimetatud asutused lisati kaasatavate osapoolte nimekirja.
92	MKM	Käsitleda ja hinnata mõju TAIE arengukava fookusvaldkondade eesmärkide saavutamisele, sh kohalike ressursside kättesaadavuse ja väärindamise osas. Ei KEVAde eelnõus ega aruandes TAIE fookusvaldkondadele ja nende eesmärkide saavutamiseks koostatud teekaartidele viiteid ei ole. on meie riigi eelisarendatavate suundade juhised aastani 2035. Kohalike ressursside väärindamise fookusvaldkonna teekaartides (toit, puit, maapõueressursid ning teisene toore, jäätmed; kinnitati nov.2022) toodu on aga väga tihedalt seotud KEVAdega.	Ettepanekuga on osaliselt arvestatud. Selgitus: teekaardid on pigem arengukava nn tegevuskava osa, mis on KEVAde vastavusanalüüsi skoobist hulga detailsem. Eksperdid nõustuvad, et TAIE on KEVAde valdkondadega vähemal või rohkem määral seotud, kuid eelkõige hariduse (teadussüsteem, teadmussiire) ja majanduse (ettevõtlus) valdkondadega. Sellest tulenevalt on KEVAde vastavust TAIEga nüüd hinnatud Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse valdkonna, Majandusvaldkonna, ning ka Sotsiaal- ja kultuurivaldkonna peatükkides.
93	MeM	Kuigi hetkeolukorra kirjeldus koostati mõjuhinnamise programmi etapis, oli aruande koostamise etapis võimalik teha sisulisi täpsustusi. Seetõttu palume hetkeolukorda kirjeldades kajastada elurikkuse teema kõrval ka maastikke. Lisaks sidususele on elurikkuse jaoks oluline ka maastike mitmekesisus. Samuti on puudu ühe olulise põhivaldkonna „mullad“ hetkeolukorra kirjeldus, kuid tänane koostajaid muldade olulist rolli märkamast ja neile tekstis läbivalt tähelepanu pööramast.	Ettepanekuga on arvestatud. Hetkeolukorra kirjelduses peatükis 4.1 täiendati maastike ja mulla käsitlust.
94	MeM	<u>Rida, 426, 473.</u> Elurikkuse hetkeolukorras on rõhuasetus põhjendatult looduskaitsele, kuid selgemalt võiks olla välja toodud ka olukord väljapool kaitstavaid alasid (agro- ja metsaökosüsteemides jt), rõhutades seal sarnaselt dokumendi lk 49 viimases lõigus toodule ka nende alade olulisust elurikkuse	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Peatükis 4.1 viidatud lõigus on juttu siiski mitte ainult looduskaitsele kaitstud väärtustel vaid looduskeskkonnal, mis definitsiooni kohaselt

		hoidmisel. Oluline on, et lugejale antakse info edasi nii, et mainitud alasid ei loetaks tehiskeskonnaks (KSH rida 473: „Siinkohal omab olulist tähtsust ka elurikkuse tagamine tehiskeskonnas.“).	vastandub tehiskeskonnale, kuhu kuuluvad ka majandatud alad (nt põllumajandusmaastik).
95	MeM	<u>Rida 443, 474.</u> KSH real 443 on märgitud, et kõige suuremad probleemkohad on kuivendus, raied (eelkõige lageraie), rohumaade majandamise lakkamine, koosluste liigilise koosseisu muutumine (sh (invasiivsete) võõrliikide levik), põllumajandusreostus ja veekogude seisundi muutumine. Elurikkuse seisukohast on suurimate probleemkohtade loetelus märgitud esimesena kuivendus. Leiame, et teatud maastike ja mullastike seisukohast võib kuivendamine elurikkust ebasoosivalt mõjutada, kuid väide, et kuivendus on suurimaks probleemkohaks, ei ole mõistetav ja õige. Nagu on väljendatud leheküljel 15 real 474, siis lisaks rohevõrgustikule on oluline elupaigamuster tervikuna eri mastaapides ja aspektides (nt puiesteed, tiigid, kraavid, koduaiad, sisehoovid, haljastuslikud väikeelemendid). Kuivendussüsteem kui üks maaparanduse liikidest sisaldab endas ka kraave, suublaid, maastikuelemente, keskkonnakaitserajatisi, mis kõik soodustavad ja rikastavad elurikkust. Kui siiski leitakse, et maaparandus tuleb suurima probleemkohana välja tuua, tuleks täpsustada ka asjaolud, mille puhul on maaparandus elurikkuse seisukohast suurim probleem.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Hinnang toetub Euroopa Keskkonnaagentuuri raportile (viide selle kokkuvõttele lause lõpus), kus ohutegurid on välja toodud just sellises järjekorras ja ekspertidel pole põhjust uuringus toodud probleemkohtade järjestust muuta.
96	MeM	<u>Rida 496.</u> Kliimapoliitika hetkeolukorra juures real 496 võiks ajakohastada väidet „Üldiselt on selleks kümnendiks võetud kliimapoliitika alleesmärkide täitmine siiski realistlik, kuid Pakett „Eesmärk 55“ õigusaktide jõustumine võib kaasa tuua rangemad kliimaeesmärgid.“	Ettepanekuga on arvestatud. Teksti täiendati järgnevalt: „2025. aastast laieneb mitmes etapis heitmekaubandus maanteetranspordile ja ehitistele, millega määratakse tarbimisele lastavad kütusemahud. Heitekvoodid seatakse merelaevandusele. Jõustamisel on metaanistrateegia.“
97	MeM	<u>Rida 540.</u> Real 540 on toodud, et „Käesolev KEVADe mõjude hindamine hõlmab ka kliimameetmete sotsiaalmajanduslike mõjude hindamist.“ Samas ei ole KSH aruandes toodud välja kliimameetmeid ega nende sotsiaalmajanduslikke mõjusid.	Ei nõustu ettepanekus esitatud hinnanguga aruandele. Selgitus: kliimapoliitikat ja -meetmeid ei peagi kirjeldama KSH, seda kirjeldab eelkõige KEVAD ise (alaeesmärk 2 - kliimapoliitika). Ning (KEVADe kui terviku, SH kliimapoliitika poolt põhjustatud) asjakohased sotsiaalmajanduslikud mõjud on KSH aruandes välja toodud vastavates alapeatükkides (nt 5.12, 5.15 jne). KEVADe kliimameetmetes ei tuvastatud selliseid, millega võiks kaasned oluline ebasoodne mõju majandusele. KEVAD võtab kliimapoliitika mõõdikuteks – sh LULUCF sektori KHG sidumine – ELi poolt seatud kohustuslikud sihttasemed ehk need ei ole KEVADe poolt seatud mõõdikud ning KEVAD ei saa neid mõjutada (see on nüüd välja toodud ka aruande peatükis 5.12.2 esimeses punktis; vt ka vastust ettepanekule nr 77). Vastavalt KEVADele: „ELi poolt seatud siduvate eesmärkide täitmata jätmine toob läbi heitkoguste ühikute ostmise kohustuse kaasa lisakulu riigieelarvele.“ KEVAD keskendub kliimapoliitika osas peamiselt kliimamõju leevendamisele, mis peaks avaldama majandusele soodsat mõju.

			Sotsiaalkultuurilisest vaatepunktist saab öelda, et meetmetel võib olla väike mõju töötajate liikumisele, tööjõu nõudlusele, sh kindlate tegevusalade tööjõu nõudlusele, aga muudel teguritel on suure tõenäosusega määravam roll (nt klientide arvu kasv või vähenemine, tehnoloogilised muutused toodete ja teenuste pakkumisel jms). Samuti on positiivne mõju inimestele turvalise ja tervisliku elukeskkonna tagamisel. Vt ka aruande peatükk 5.15.2.
98	MeM	<u>Rida 1667</u> . Soovitame poollooduslike koosluste asemel kasutada mõistet pärandniidud, mis on ka teistes dokumentides kasutusel. Leheküljel 51 real 1667 toodud näites võiks viidata mitte ainult rannaniitudele, vaid pärandniitudele üldiselt. Kõik pärandniidud säilivad ainult tänu inimtegevusele ja on väärtuslikud liigirikkad kooslused.	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Rannaniidud asendati pärandniitudega. Poollooduslikud kooslused on aga hulga laiem mõiste kui pärandniit, mistõttu selline asendus ei ole asjakohane.
99	MeM	<u>Rida 502</u> . Real 502 lauses „Ka pole heidet vähendatud transpordivaldkonnas ja põllumajanduses.“ tuleks põllumajanduse osa eraldi lausena käsitleda, kuna seal on heite vähendamine toidu tootmist (eelkõige loomade arv) vähendamata väga keeruline . Kui EL-i põllumajanduse kasvuhoonegaaside heitmed on 2020. aastaks vähenenud 20% võrreldes 1990. aastaga, siis Eestis on põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogused samal perioodil vähenenud 42,5%. Eestis peetavate loomade arv on viimase 30 aasta jooksul vähenenud kolm korda . Eesti põllumajanduse loomkoormus on Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses kõige madalamate hulgas . Kasvuhoonegaaside heite vähendamise aluseks olev 2005. aasta on meie põllumajandusele äärmiselt ebakohane võrdlusaasta, sest olime siis oma põllumajandustootmisega madalpunktis. Seega pole põllumajanduses selle eesmärgi saavutamisse panustamine ilma toidu tootmist vähendamata praktiliselt võimalik ja seda palume selgitada .	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Vastavat lõiku peatükis 4.2.1 on märkimisväärselt täiendatud, tuues välja, et nii transpordi- kui ka põllumajandussektoris on alates 1990. aastast kasvuhoonegaaside heide küll vähenenud, kuid siiski paistab trend olevat tõusuteel. Samuti täpsustasime põllumajandussektori puhul, millised võtted oleks olulise heite vähendamispotentsiaaliga.
100	MeM	<u>Rida 513 ja 520</u> . Arusaamatuks jäi real 513 olev lause "Järjest teravamad ühiskondlikku arutelu tekitab biomassi energeetiline kasutamine ning seonduvalt looduslike ökosüsteemide sidumisvõime, mida ametlik heitestatistika taandab maakasutusele, statistilisele metsainventuurile ja osalt ka teiste riikide mudelitele." Tundub, et tahetakse edasi anda biomassi energeetilise kasutamise ja heitestatistikas looduslike ökosüsteemide sidumisvõimet ning nende omavahelist seost. Soovitame seda mõtet rohkem avada ja lauset täpsustada. Lisaks on selles küsimuses meie hinnangul peamine probleem erametsade ja 70 aasta vältel iseeneslikult metsastunud maade väheses majandamises ja sellelt metsamaalt saadava puidu madalas kvaliteedis. Real 520 palume sõna „pinnases“ asendada sõnaga „muldades“.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükis 4.2.1 täpsustati ettepanekus viidatud lauset ja viidi sisse soovitud sõnaasendus.
101	MeM	<u>Read 545-561</u> . Viited 33-35 (kliimamuutustega kohanemine) on aastast 2015, eeldatavasti saaks kasutada ka värskemaid ja 2015. a seisukohti täpsustavaid viiteid.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Arvestades Eesti kliima suurt varieeruvust merelise ja mandrilise kliima vahelises üleminekutsoonis, ei ole asjakohane antud ülevaatlikus osas tuua sisse numbrilisi täpsustusi. Samuti on oht tekstiliselt jätta olulisim info nüansside ja detailide varju.

102	MeM	<u>Rida 795</u> . Ei saa nõustuda real 795 toodud väitega nagu maaparandus oleks eraldiseisev tegevus põllumajandusest ja metsandusest. Maaparandus on põllumajanduse ja metsanduse arenguks vajalik tegevus, sisult on tegemist neid sektoreid toetava ehk teenindava teenusega, mida tehakse põllumajandusmaa kasutamise ja metsamaa majandamise eesmärgil.	Ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Eksperdid on väitega põhimõtteliselt nõus, kuid kuna tegemist on väljavõttega mereala keskkonnaseisundi ülevaatest, siis ei hakkaks seda muutma. Maaparandusest lisati peatükki 5.4.2 kuues lõik.
103	MeM	<u>Rida 844, 861</u> . Peatüki 4.6 real 844 tuleks turba juures täiendada, et kasutatakse „peamiselt aianduses“. Sama peatüki real 861 „mõjualas olevate elupaikade muutumine“ palume lisada „ja maakasutuse“, pidades silmas ka häiringuid (langatustest põhjustatud vajumised, veerežiimi muutused) sellise maa kasutamisel maatulundusmaana. Kaevandatud aladel muld degradeerub.	Ettepanekuga on arvestatud. Täiendused lisati aruandesse.
104	MeM	<u>Rida 1641, 1642</u> . Real 1641 kasutatud „mulla kvaliteedi“ termini asemel teeme ettepaneku kasutada „mullatervise seisund“ mõistet. Samas võiks sulgudes oleva osa real 1642 „(saastunud mullaga maade tervendamine, pestitsiidide vähendamine, mahekasvatuse)“ asemel välja tuua mullastrateegias toodud mullatervise alase eesmärgi: et mullad oleksid heas keemilises, bioloogilises ja füüsilises seisundis ning suudaksid pidevalt osutada võimalikult paljusid ökosüsteemi teenuseid (soovi korral neid ka nimetades).	Ettepanekuga on arvestatud. Mulla kvaliteet asendati mullatervise seisundiga. Informatiivsuse mõttes jäeti sulgudes oleva osa siiski alles, kuid lisati pakutud täiendus eesmärgi osas.
105	MeM	<u>Rida 1651</u> . Real 1651 on väetiste ning ka pestitsiidide ja herbitsiidide kasutamine loetud keskkonnareostuseks, millega sellises üldistusastmes ei saa nõustuda. Orgaaniliste väetiste mõistlikul kasutamisel on sellel elurikkusele hoopis positiivne mõju.	Ettepanekuga on arvestatud. Vastavasisulise täiendus lisati peatüki 5.1.2 seitsmendasse lõiku: „Rõhutada tuleb, et mitte kõik väetised või pestitsiidid ei oma ebasoodsat mõju mullale. Orgaaniliste väetiste kasutamine võib elurikkust sageli hoopis soodustada. Näiteks on võimalik orgaaniliste väetistega suurendada mullaseente elurikkust, kellel on oluline osa muldade toitainete ringluses ja orgaanilise süsiniku sidumises. Teisalt tuleb tähelepanu pöörata ka sellele, et väetiste mõju mullaelustikule ja seeläbi ka näiteks kliimamuutustele on kompleksne ning nõuab ettevaatlikkust.“
106	MeM	<u>Rida 1679</u> . Real 1679 „Maapõueressursside kasutus mõjutab“ juures tuleks välja tuua ka, et see mõjutab mulda kui ressursi (hetkel mainitud pinnast). Sellega kaasneb maahõive ja muldade degradeerumine.	Ettepanekuga on arvestatud. Soovitud täiendus on sisse viidud.
107	MeM	<u>Rida 1827</u> . Real 1827 on toodud, et „Teatavaid riske on põllumajandusliku heite vähendamisel, seda tingituna sektori intensiivsusest nii maaviiljeluses kui loomakasvatuses.“. Palume selgitada, mida mõeldaks sektori intensiivsuse all ning võimalusel seda arvnäitajatega ilmestada või kui tuginetakse uuringu tulemustele, siis palume lisada viited uuringule.	Ettepanekuga on arvestatud. Peatükis 5.2.1 viidatud lõiku on täiendatud järgnevalt: „Põllumajandusmaa pindala on kasvutrendis.[1] Ka väetiste[2] ⁹⁴ ja taimekaitsevahendite[3] kasutamine suureneb. Samuti suureneb loomade arv ja ka farmides kasvab loomühikute kontsentratsioon. ⁹⁴ Samas on vähenenud 2019. aasta seisuga püsirohuma pindala üle 5%.[4] Samuti on Euroopa Kontrollkoda universaalselt järeldanud 2017. aastal, et: „...rohestamistoetus ei too märkimisväärset kasu keskkonnale ja kliimale, peamiselt poliitikavaldkonda mõjutava suure tühimõju tõttu. Kontrollikoja hinnangul aitas rohestamistoetus kaasa põllumajandustavade muutmisele vaid 5% puhul kogu ELi põllumaast.“[5]“

			[1] Proagnoosimudel lopparuanne PMK 230322.pdf (agri.ee) [2] Consumption of inorganic fertilizers. Statistics Eurostat (europa.eu) [3] Eesti peab taimemürkide müügiarveid konfidentsiaalseks, kuid Läti näitel võib eeldada mitmekordistumist (tõsi, hektari kohta on näitaja madal). (Pesticide sales. Statistics Eurostat (europa.eu)) [4] Special Report 16/2021: Common Agricultural Policy (CAP) and climate (europa.eu) [5] EU support to timber-producing countries under the FLEGT action plan (europa.eu)
108	MeM	Rida 2968. Peatükis 5.10.2 "Mõjude hinnang" real 2968 on toodud, et "Vähe analüüsitud või üldse analüüsimata on andmevajadus ning keskkonnavaldkonna sisene või teiste valdkondade võimalus neid vajadusi katta. Näiteks keskkonnajärelevalve tegemine põllumajanduses, kus peaks kaaluma satelliitinfo kasutamise võimalusi, Maaeluministeeriumi haldusalas kogutavate andmete kasutamise võimalusi või registrite loomist (põllupõhine toitainebilanss, põllumajanduslike taimekaitsevahendite kasutamine jm)." Teeme ettepaneku täiendada lõiku vastavalt: Maaeluministeeriumi valitsemisala valitsusasutusel Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametil (PRIA) on olemas oluline ajalooline ning masinloetav andmestik põllumajandusliku maakasutuse kohta läbi toetustaotluste. Samuti on olemas ajalooline põllumajandusloomade andmekogu. PRIA-s on käimas põllumajanduslike suurandmete süsteemi ja nende baasil loodavate teenuste arendamise projekt, kus üheks teenuseks on ka toidutootjate, põllumajandusettevõtete rohefoori teenus, mis hindab automaatselt ettevõtja seisundit ja arenguvajadusi erinevate keskkonnavalde nõuete täitmisel, võttes aluseks erinevate andmekogude infot ja vajadusel ka ettevõtja tarkvaradega otseliidestuvat infot. Samuti on käimas keskse e-põlluraamatu projekt, mis hakkab elektrooniliselt koguma järgmist infot: põllumajandusega tegelev isik; põld - põllu tähis, pindala, kasutusviis, viide põllumassiivile, kaart; põllul tehtud tegevused - alguse ja lõpetamise kuupäevad, pindala; kasutatud materjalid - väetised, taimekaitsevahendid; liigid ja kogused; loomade karjatamine - periood, loomade liik ja arv, karjamaa asukoht, sõnnikus sisalduv lämmastik ning karjatamise pindala; mullaproovid - analüüsitud andmed; sõnnikuaunad - periood, laotamise kuupäev ning paiknemise koht kaardil; maaparanduse hooldustööd - periood, koht kaardil. Alates 2023. aastast arendab PRIA ka 100% pinnaseiresüsteemi, mille esimene fookus on 100% automatiseeritult ja 100% pindade suhtes monitoorida ja tagada ennetavalt põllumajandusliku maakasutuse abikõlblikkust. Pinnaseire ja selle analüüsi kompetentsi saab ära kasutada kogu Eesti territooriumi ulatuses maakasutuse seiresüsteemi loomiseks, mh ka kliimamuutuste ja inimtegevuse mõju seiramiseks. Näiteks tekib võimalus arendada riigiüleselt ühtse meetodika alusel nii inimtekkelise kui ka loodustekkelise süsiniku sidumise või emissiooni info seiret, mis on sisendiks	Ettepanekuga on arvestatud. Tekst lisati, kuid jäeti välja hinnang, milleks PRIA võimekusi keskkonna valdkonnas kasutada saab. Selle hinnangu peaks andma keskkonna valdkonna ametkond.

		vastavale aruandlusele, aga ka e-teenustele erinevate valdkondade lõikes (nt metsanduses, ehitustegevuses jne). PRIA-sse tekkiva kaugseire kompetentsikeskuse võimekust on võimalik kasutada laiemalt kui vaid põllumajanduse pindade seireks, seda näitab ka teiste EL riikide kogemus (nt Belgia Flaami makseagentuuri kogemus). Alates 2023. aastast on PRIA-s olemas ka kogu põllumajandusliku tegevusega seotud erimärgistatud diislikütuse kasutamise andmebaas tootjate/ettevõtjate lõikes, mida saab kasutada samuti sisendinfona fossiilsete kütuste kasutuse ja selle dünaamika jälgimiseks koosmõjus teiste eeltoodud andmetikega.	
109	MeM	<u>Rida 3090</u> . Real 3090 on toodud, et PõKa 2030 seab eesmärgid põllumajandussektorile aastani 2035, käsitleb toidutootmist ja -julgeolekut ning keskkonda ja elurikkust. Juhime tähelepanu, et PõKa seab eesmärgid aastani 2030 ning palume see tekstis parandada.	Ettepanekuga on arvestatud. Parandus viidi sisse.
110	MeM	<u>Rida 3322</u> . Real 3322 on toodud leevendavad meetmed ja ettepanekud metsandussektorile. Arusaamatuks jääb, kas nimetatud ettepanek puudutab üksnes metsanduslikke tegevusi või on see seotud ka teiste sektorite tegevustega. Palume ettepanekut täpsustada ja kui see puudutab ka teisi sektoreid, siis kajastada ettepanek kliima peatükis real 1945.	Ettepanekuga ei ole arvestatud. Selgitus: et ettepanek puudutab kogu KEVADet, st kõiki KEVADe valdkondi ja tegevusi. Ettepanek on tehtud metsandusele mõju leevendamiseks. Ning mõju metsandusele ja sellekohased soovitusel on esitatud metsanduse peatükis. Kliima peatükis analüüsitakse mõju kliimale (ja kliimamuutustega kohanemisele) ning esitatakse sellekohased soovitusel. Kuigi viidatud mõjuhindamise soovitus on seotud ka kliimamõjuga, lähtub see eelkõige siiski mõjust metsandusele ja on seetõttu esitatud ka metsanduse peatükis.
111	MeM	<u>Rida 3325</u> . Real 3325 peaks selgemalt välja tulema punkti 5.12.2 järelalus, et keskenduda tuleks olemasolevate kaitsealade hea seisundi saavutamisele.	Ettepanekuga on arvestatud. Soovitud järelalus lisati ettepanekule.
112	MeM	Palume uuendada aruandes Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) nimetust ning kasutada läbivalt nimetust „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“.	Ettepanekuga on arvestatud. Nimetust uuendati läbivalt.
113	MeM	<u>Rida 1557</u> . Tänapäevaks on Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021-2027, mida saab kajastada KEVAD strateegilise hindamise aruande eelnõus vastavuses strateegilistele dokumentidele (nt lisada reale 1557).	Ettepanekuga on arvestatud. Peatüki 5.1.1 vastavusanalüüsis käsitleti vastavat rakenduskava.
114	MeM	<u>Read 3371, 3545</u> . Kaaluda „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ lisamist ridadele 3371 ja 3545 toetavate strateegiate loetellu.	Ettepanekuga on arvestatud. Soovitud täiendused viidi sisse.
115	MeM	<u>Rida 282</u> . Real 282 on välja toodud, et Eestis on tagatud optimaalne kiirgusohutus. Teemat on avatud ja tutvustatud väga kitsalt. Mitteioniseeriva kiirguse, müra-, vibratsiooni-, ultra- ja infraheli taseme piirväärtuseid uuendati viimati 2002. aastal. Avalikkusele kehtestatud elektromagnetväljadega kokkupuute piirmäärad ja kehtivad normid on aegunud, kuna neid ei ole kohandatud pärast Euroopa Nõukogu 12. juuli	Ettepanekuga on arvestatud. Kiirgusohutuse hetkeolukorra kirjelduse lõppu peatükki 4.8 lisati täiendav lõik.

		1999 soovitus 1999/519/EC, need ilmselt ei võta arvesse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguid või rangemaid standardeid. Teatavasti arvestavad praegused Eestis kehtivad mitteioniseeriva kiirguse piirnormide ICNIRPi/WHO EMVde juhised ainult soojusliku mõju. Soojusliku mõju kõrval on ammu leidnud usaldusväärset kinnitust ka nõrga välja mittesoojuslik mõju. Elektromagnetväljad, sõltumata sagedusest, võivad avaldada mõju bioloogilistele protsessidele. Arvestades, et kiirgusfoon on lähiaastatel oluliselt suurenenud, aga selle mõju elusloodusele pole arvestatud, on oluline hinnata mitteioniseeriva kiirguse pikaajalist mõju loodusele ja bioloogilistele protsessidele.	
116	SoM	<u>Real 695</u> (lk 22-23) on lause „Eestis kasutab 85% elanikest ühisveevärgiteenust ja 83% ühiskanalisatsiooniteenust.“ Õige number ühisveevärgiteenusele on 86,7% (allikas: Terviseameti joogivee 2021. a aruanne).	Ettepanekuga on arvestatud. Parandus viidi sisse.
117	SoM	<u>Rida 1012</u>. Keskkonnamüra alapeatüki juures võiks võimalusel välja tuua ka asjaolu, et suurenev liiklus- ja keskkonnamüra on üheks põhjuseks ka suurenevale vaegkuuljate arvule, mis on tõusutrendis.	Ettepanekuga on osaliselt arvestatud. Liiklusemüra ja kuulmislangu temaatilisi uuringuid on maailmas vaid üksikuid (ning ka need on väikesemahulised ja enamasti Aasia väga mürarikastes linnades). Sotsiaalministeeriumi väitele puudub hetkel tõendus ning millisele uuringule või statistikale on siin tuginetud, jääb ebaselgeks. Eesti vaegkuuljate liit on pakkunud vaegkuuljate arvuks umbes 200 000. Samas ligipääsetavuse rakkerühm on selgelt väitnud, et Eestis puuduvad andmed selle kohta, kui paljudel on kuulmislangu. Teame vaid, et ametliku statistika kohaselt on Eestis määratud kuulmispuue 2160 inimesele (2019. a seisuga) ning kuuldeaparaadi on aastatel 2016-2019 saanud 20 030 inimest. Kui lisada aruandesse soovitud väide ilma vastava usaldusväärse uuringuta, on suur oht, et väide hakkaks hiljem ebamõistlikult “oma elu elama”. Teema markeerimiseks lisati peatükki 4.7.4 järgnev: “Liiklusemüra võib suurendada ka kuulmislangu riski, ent kas selline risk esineb ka Eestis, vajaks täiendavaid uuringuid.”
118	SoM	<u>Aruande lisas nr 3</u> (kontrollküsimustik) on välja toodud, et mõju soolisele aspektile puudub või on vähene. Soovime tähelepanu juhtida, et keskkonnateadlikkuse valdkonnas on soolised erinevused märkimisväärsed (nt soolised erinevused jäätmete sorteerimisel jne). Palume arengukava ellu rakendamisel ning meetmete/tegevuste edasisel kavandamisel sooliste erinevustele keskkonnateadlikkuse tõstmise valdkonnas tähelepanu pöörata.	Ettepanek on suunatud KEVAdele ja selle rakendamise tegevustele ning võtame ettepaneku KEVAdele eelnõu täiendamise etapis arutlusele. Ettepanek on teadmiseks võetud. Samas märgime, et uuringuid on selles osas, kuivõrd keskkonnaharidus peegeldub keskkonnakäitumises, väga vähe, sh väikese valimiga uuringud ei näita, et keskkonnateadlikkuse ja -haridusega seotud programmidel oleks soopõhist efekti teadlikkusele ja käitumisele. Keskkonnahariduse eesmärgiks on luua keskkonna suhtes uusi käitumismustreid.